

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY

SOUBOR TŘÍ GRAFFITI MALEB

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Michaela Zůzová

*Učitelství pro střední školy, obor Učitelství výtvarné výchovy pro střední školy a základní
umělecké školy*

Vedoucí práce: MgA. Mgr. Stanislav Poláček

Plzeň 2018

Prohlašuji, že diplomovou práci jsem vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 1. dubna 2018

.....
vlastnoruční podpis

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce Mga. Mgr. Stanislavu Poláčkovi za jeho trpělivost, odborné a cenné rady. Děkování také patří Mgr. Lence Rohlové za osobní podporu. Městské policii Plzeň děkuji za ochotu, náklonnost a poskytnuté informace. A v neposlední řadě bych ráda poděkovala PhDr. Věře Uhl Skřivanové, PhD. za poskytnutí průběžných konzultací.

V Plzni, 1. dubna 2018

.....
vlastnoruční podpis

ANOTACE

Výstupem této diplomové práce jsou realizované tři graffiti malby inspirované nejen graffiti, ale i abstrakcí. Tyto malby svým obsahem komentují psychosociální téma – panickou poruchu. Mají podpořit boj s touto psychickou poruchou a zároveň se snaží rozšířit povědomí o této nemoci ve společnosti. Obrazy mají dvě tváře. Jednu v denním světle, která působí abstraktně. Druhou je možné vidět pouze za tmy a UV záření. Teoretická část práce popisuje minulé i aktuální dění ve světě graffiti a představuje nynější pozici tohoto moderního umění. Zároveň se zabývá nejen známými autory, ale i méně známými autorkami a genderovou nerovností. Didaktická část obsahuje výukové jednotky, které napomohly seznámit žáky se světem graffiti a street artu, jak z pohledu teoretického tak i praktického.

KLÍČOVÁ SLOVA

graffiti, tagy, street art, abstrakce, umění, vandalismus, panická porucha, legální prostory

ANNOTATION

The outcome of this diploma thesis is realization of three graffiti paintings inspired not only by graffiti, but also by abstraction. These paintings comment on the psychosocial subject - a panic disorder. The paintings aim to support the fight against this mental disorder, and at the same time they are trying to raise the awareness of this disease in a society. The images have two faces, one in a daylight that seems as an abstract form and the other which is visible only in the darkness and UV radiation. The theoretical part describes the past and current events in the world of graffiti and represents the current position of this modern art. At the same time it deals not only with well-known authors, but also with lesser known authors and gender inequality. The didactic section contains teaching units that have helped to familiarize pupils with the world of graffiti and street art, both theoretically and practically.

KEYWORDS

graffiti, tags, street art, abstraction, art, vandalism, panic attack, legal spaces

OBSAH

SLOVNÍK.....	2
ÚVOD.....	4
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1.1 POČÁTKY VE SVĚTĚ	6
1.1.1 Adrenalin pokaždé jinak.....	8
1.2 SITUACE U NÁS	15
1.2.1 Úhly pohledů.....	15
1.2.2 Vandalství, neodmyslitelná součást.....	17
1.2.3 Proces.....	19
1.3 GENDEROVÁ PŘEVAHA	25
1.3.1 příklad konkrétních autorek.....	27
1.3.2 Názory autorů na současný stav graffiti v Čechách.....	33
1.3.3 Proměny procesu.....	34
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	39
2.1 VÝBĚR TÉMATU	42
2.1.1 Výběr konceptu.....	43
2.2 PRŮBĚH KONKRÉTNÍ TVORBY	45
2.3 POPIS OBRAZŮ	48
2.3.1 BORN TO FIGHT (Přílohy I-IV).....	48
2.3.2 IT'S NOT YOUR FAULT (Přílohy V – VI).....	49
2.3.3 JUST BREATHE (Přílohy VII – IX).....	50
3 DIDAKTICKÁ ČÁST.....	52
3.1 TRANSFORMACE DO ŠKOLNÍHO PROSTŘEDÍ	52
3.1.1 První výuková jednotka.....	52
3.1.2 Druhá výuková jednotka.....	56
3.1.3 Třetí výuková jednotka.....	59
3.1.4 Čtvrtá výuková jednotka.....	61
ZÁVĚR.....	70
RESUMÉ.....	72
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	73
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	75
PŘÍLOHY.....	I

SLOVNÍK

- **Background** – pozadí
- **Backjump** – namalování soupravy jakéhokoliv dopravního prostředku za jeho provozu
- **Battle / stylewar** – valká či boj mezi větším počtem crew
- **Biting** – napodobování stylu jiného writera
- **Bombing** – nelegální graffiti vytvořená za velmi krátký čas
- **Burner** – dokonale propracovaný kousek
- **Blackbook** – tzv. černá kniha, ve které se nacházejí fotografie vyhotovených graffiti a nebo jejich sketche
- **Buff (Buffing)** – proces likvidace graffiti
- **Can** – sprej
- **Cap** – tryska na sprej
- **Crew** – skupina umělců, kteří graffiti tvoří společně
- **Cross** – zničení již existující graffiti
- **End To End** – graffiti například na vagónech vlaku, kdy začínají na začátku vlaku a pokračují až do jeho konce
- **Face (Character)** – portrét
- **Fillin** – vyplňování obrysů barvou
- **Freight Train** – graffiti na nákladním vlaku
- **Guru** - učitel
- **Hollow** – rychle vytvořené graffiti bez jakéhokoliv vybarvení
- **Jam** – setkání writerů
- **King** – uznávaný sprejer
- **Legal place** – legál, legální zóna
- **Mural** – velké plochy, např. stěna panelového domu
- **New School** – moderní graffiti
- **Old School** – prvotní graffiti společně s jejich autory, kteří se tomuto stylu věnují dodnes
- **Outline** – venkovní linie graffiti zvýrazňující tvar

- **Overkill** – ucpání či vytečení spreje
- **Panel** – graffiti na vagónu, metru nebo tramvaji
- **Piece** – graffiti malba
- **Rooftop** – graffiti na střeše budovy – ve výšce
- **Rownayl** – ucpání trysky
- **Second Outline (Border Line)** – obtáhnutí celé graffiti včetně pozadí
- **Silencer** – magnet, který přitahuje kuličky ve spreji a zabraňuje tak nadměrnému hluku při sprejování
- **Soft cap** – Středně hrubá tryska
- **Stencil** – šablona
- **Sticker** - samolepka
- **Style** – rukopis autora
- **Street** – bombing v prostorách ulic
- **Skills** – zručnost, nabyté zkušenosti, které začátečník nevlastní
- **Sketch** – graffiti náčrt, skica
- **Snitch** – bonzák, který writery nahlásí policii
- **Stock Cap** – standardní tryska, se kterou se spreje prodávají, ale vytváří nevyhovující stopu
- **Spot** – místo/ prostor ideální pro takovou tvorbu
- **Toy** – začátečník, člověk bez stylu a zkušeností
- **Skinny Cap** – tryska s tenkou stopou
- **Tag** – podpis writera, jméno writera
- **Train** – vlak
- **Trash Train** – nepojízdný vlak, na který se tvoří
- **Throw Up** – rychle provedené graffiti většinou spontánně
- **Yard** – místo, kde jsou odstavené dopravní prostředky
- **Wildstyle** – divoký styl, který je těžko čitelný
- **Whole Car** – graffiti přes celý vagón včetně oken
- **Whole Train** – graffiti přes celý vlak, minimálně tři vagóny
- **Writer** – pisatel či sprejer

Úvod

Sedím u svého psacího stolu, který stojí u velkého okna s výhledem na celé město. Po setmění se ve světle stolní lampičky odráží v okně má tvář. Koukám na ni a ptám se sama sebe, jestli dokážu odhadnout, kolik lidí se vzepřelo a otisklo do tohoto světa jinak než ostatní. Kolik se jich nebálo a dalo světu najevo svoji existenci. Přemýšlím, kolik lidí se odhodlalo k malým osobním rebelstvím a rozhodlo se tak být viditelné alespoň pro část populace, než jenom sami pro sebe, a zároveň tím riskovali své osobní postavení a životní jistoty. Stačí si vzpomenout, kolik našich emocionálních zpovědí literárních, výtvarných skončilo navždycky v šuplíku. Takovéto uvědomění je velice smutné, a i když to většina lidí považuje za rozumné rozhodnutí, je tomu opravdu tak? Nejedná se spíše o sebeklam, kterým nás společnost nutí potlačit naši osobnost?

Je potřeba se svobodně, volně vyjádřit počátek toho, kdy kvalitní, ale odvážné umění může být označeno jako nepotřebné vandalství?

V mé diplomové práci bych ráda přiblížila existenci umění nazývaného graffiti. Vysvětlím jeho vznik, funkci, budoucí využití, zaměřím se i na jeho rozdělení, které by mělo zároveň fungovat jako jakési vyfiltrování opravdu vandalských kousků, které tak fenomenálně ničí reputaci tomuto adrenalinového vyjádření. Budu se snažit zodpovědět častou otázku, která se váže k tomuto umění - Proč graffiti tvoří spíše muži?

Tato kvalifikační práce by neměla být brána jako jednostranný názor na danou věc. Budu se snažit odhalit úskalí životního stylu svázaného s graffiti. A to v obou částech mé diplomové práce. Teoretická část bude obsahovat základní principy a informace s tímto tématem spjaté, ale zároveň bude obohacena o několik pravdivých příběhů z výpovědí skutečných writerů. Ráda bych se zaměřila na změnu vnímání společnosti tohoto fenoménu oproti minulosti. Za uplynulá léta se změnil i celkový styl této tvorby, objevily se nové a ty bych ráda zmínila.

V praktické části si sama zkusím, jaké to je, být jedním z nich. Ovlivnit kolemjdoucí. Zaměřím se na techniku, pokusím se zjistit, co je na tomto tvoření nejtěžší, co je nejzábavnější. Chtěla bych zjistit, jak tato životní volba člověka

naplňuje, v čem ho obohacuje a proč se člověk stává flegmatickým vůči možným následkům. V neposlední řadě bych ráda pro tuto tvorbu vytvořila prostor v klasické výuce výtvarné výchovy na střední škole. Samozřejmě pouze legální cestou – kde by ale byl důležitý cíl, a to ten, že i toto umění může mít vzdělávací a seberealizační účel pro naše žáky.

Doba se posunula. Postoj společnosti fenoménu graffiti se v současnosti může výrazně lišit od jeho počátků. Ráda bych přišla na to, jestli tomu tak opravdu je a o jaké názorové rozdíly se jedná. Věnovat naději těm, co se nebáli a rozhodli se být sami sebou, a dokonce se dočkali uznání ještě během svého života, což se málokdy v umění stává....

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 POČÁTKY VE SVĚTĚ

Ohlédneme-li se zpátky do minulosti za počátky graffiti a street artovými malbami, tak se překvapivě musíme zadívat opravdu do hloubky uplynulého času. Pozornost patří totiž nejenom minulému století, ale taky časům před naším letopočtem. Na první pohled to možná vypadá na zbytečný skok do daleka (kvůli malému počtu důkazů), ale při bližším zkoumání si uvědomíme, že se člověk stal jedním z miliard svědků pokračování jednoho z mála přetrvávajících lidských pudů. Tak jako zub moudrosti se umění stěn stalo něčím, co plnilo před tisíci lety svou funkci, ale dnes je jeho účel sporný. To je ale velký omyl. Zub moudrosti ztratil svou hlavní funkci a místo toho, aby byl stále potřebný, je lidem spíše na obtíž. Mezi tím, co je celou dobu přítomný, jeho hodnota pomalu slábne. Street art společně s graffiti skrytě nese tisíce let obrovské poslání. A to sdělovat verbálně i neverbálně informace o naší existenci.

Veřejné venkovní prostory fungují jako kronika našeho žití. Jsou tak důkazem dlouho přetrvávající kreativity, která lidstvo neopustila ani během válek, přírodních katastrof nebo při změnách náboženských ideálů. Takový fakt spíše vzbuzuje pocit, že všechny vyjmenované strasti lidského života na zemi takové umění spíše rozdmýchávají. Tisíce let existují mezi lidskými obydlími výtvarné výjevy. Jejich podoba se časem mění. Z jeskynních prostor nebo kamenných skalních částí se lidská rasa, společně s ní samotnou, teleportovala do betonových panelových řad, mostních pilířů a podloubí. Výtvary viditelné v krajině za našimi okny, ať už jde o její přírodní nebo industriální podobu, fungují totiž jako památníček.

Umění v ulicích totiž nezaznamenává jenom fakta, pocity, jména a obrazy, ale také se vnucuje lidem, kteří by si ho úplně sami nevyhledali. Oproti minulosti je zřejmá jedna metamorfóza. Člověk v jeskyních zaznamenal spíše fakta – kolik toho bylo uloveno, jak den probíhal. Tento faktický základ zůstává stejný i pro dnešní dobu, například v politické tématice. Ale hlavní roli v této tvorbě dostalo

nitro člověka - pocity, jeho subjektivní realita a jedinečná fantazie. Jakoby se venkovní prostředí stalo nejlepším prostorem pro zrcadlení dnešní rychle ubíhající doby.

Nejstarší figurativní malba je datovaná zhruba před třiceti pěti tisíci lety a byla ukryta v jeskyni Chauvet-Pont-d'Arc ve Francii. Pokud mám zmínit konkrétně graffiti, tak ta patří mezi mladší záležitost, odhadem čtyři tisíce let starou. Jedná se o do skály v egyptských útesech vyrytý odkaz. Jeho tvůrci mají být údajně semitští vojáci. Šlo o tvůrce jednoho jména a jeho vzkaz bohu. Jako by bohovi připomínal, na která stvoření nemá zapomenout.

Označení graffiti pochází z řeckého slova graphein. Takové slovo v překladu znamená škrábat, psát nebo kreslit. Ve starém Římě se tak graffiti používaly jako symboly tajných společenství. Mezi tyto tajné spolky se řadilo i křesťanství, které za svůj znak přijalo vyobrazení ryby. Tento vyškrabovaný znak se objevoval na skrytých místech, která ukryvala tajemné cesty vedoucí k místům, kde se zasvěcení scházeli. Místo konkrétních jmen a symbolů používali někteří siluetu své dlaně, kterou na zeď vytvořili pomocí vyfouknutí prachu na obtisknutou ruku na stěně. (Hunter, 2017, stránky 6-7)

Pokud se máme podívat na bližší minulost, jsme často mylně zavedeni rovnou do New Yorku, kde se graffiti uchytily opravdu hodně. Pravdou je, že chceme-li mluvit o počátku graffiti takového, jaké je známe my teď, musíme se zaměřit na město Philadelphie. Výskyt graffiti nebyl omezen pouze na tato dvě města, ale hovoří se o nich hlavně z toho důvodu, jelikož byla pro vývoj graffiti nejvýjimečnější.

A proč právě Philadelphie je počátkem toho všeho? Zdi v tomto městě v 60. letech minulého století fungovaly jako prostředník mezi obyčejnou společností a politiky, v těch horších případech šlo o vyznačování teritoria mezi gangy. V těchto místech se v ulicích zrodil také bombing (kvůli nedostatku času rychlá nelegální graffiti). Zakladateli byli dva obyvatelé Philadelphie (Cornbread a Cool Earl), kteří celé město popsali svými jmény. A až po těchto událostech se můžeme s čistým svědomím přesunout do New Yorku, který přebírá režisérskou roli v příběhu graffiti života. (Gray, 2015)

Street art se celkově stal subkulturou, která byla utvářena nejen výtvarným uměním ale i hip hopem, breakdancem, DJováním a rapem. Každý dělal minimálně od všeho trochu. Nešlo jen o teritoriální záležitosti, ale také o rasové rozdíly, které se v té době opravdu projevovaly přemírou diskriminace.

V New Yorku se zrodila legenda TAKI 183, známá také pod jménem Demetrius. Jednalo se o mladíka, který roznášel poštu a na jedné z ulic si všiml nasprejovaného nápisu jména s číslem. Došlo mu, že se jedná o přezdívku a číslo ulice. Další den se vydal do ulic se sprejem i on a podepsal se jako „TAKI 183“ všude, kde mohl. Proto získal největší slávu, ne jako zakladatel, ale jako někdo, kdo svou přezdívku rozšířil dál a označil tak všechna místa, kde se pohyboval. Moje intuice mi říká, že mu k tomu napomohl i jeho polský původ a profese, protože opravdu musel chodit po městě na různých místech a znal terén podrobněji než ostatní. Nicméně se stal někým, kdo zvládl největší počet tagů a rozbouřil tak už tehdy neklidnou atmosféru New Yorku. (Hunter, 2017, str. 8)

TAKImu je dnes kolem šedesáti let. Vlastní autoopravnu a nad svým odstartováním graffiti kultury neustále nevěřícně kroučí hlavou. Prý ho v jeho představách absolutně nenapadlo, kam jeho činnosti povedou. Když se ho v americkém tisku při rozhovoru zeptali na to, jestli na svoji tvorbu vzpomíná, odpověděl, že samozřejmě ano a často. Prý každé ráno, když čistí rolety svého podniku od tagů. Jaká to ironie. Zároveň uvedl, že o jistý vandalismus jde, ale pokud jste autory, jde o báječný pocit. O to víc, když si vandalství najde cestu k legalitě a skvělému výtvarnému zpracování. (Overstreet, 2006, str. 5)

1.1.1 ADRENALIN POKAŽDÉ JINAK

Ráda bych se zaměřila také na souvislosti spjaté s graffiti subkulturou, jelikož mě nejvíce zajímá. Takové informace totiž vypovídají mnohdy o drsné realitě a nejsou uhlazeny jako běžné texty, které mají za úkol chronologicky odvyprávět pouze to nejdůležitější a nejznámější.

Co se týká graffiti umění, nejedná se pouze o výtvarně řešenou přezdívku autora či jeho crew. Několikrát se v minulosti stalo, že na zničení fasád domů použilo spreje i několik příznivců jednoho náboženství, které tak vydírali příznivce ostatních náboženství, aby buď konvertovali k jejich víře, nebo jim vyhrožovali smrtí. Nápisy v ulicích tedy nemusí být vždy uměním. Někdy se právě jedná o velice nepříjemnou záležitost, která může narušit klidný život řadě občanů. Často se v ulicích objevují výhrůžky, pomluvy. Toto se týká dokonce přímo Plzně. Stačí se projet tramvají č. 2, směr Slovany. Na této trase lze objevit několik hanlivých textů.

K téměř stejným vandalským činům se odhodlali praví graffiti umělci, jejichž díla byla ukradena módní společností H&M. Ta jejich díla přetvořila do obrázků tak, aby je mohla tisknout na své oblečení a prodávat je zákazníkům. Autoři na tuto krádež společnost upozornili, ale nedočkali se žádné reakce. Tudíž se vzdali veškerých estetických a morálních záležitostí a surově a striktně posprejovali několik obchodů H&M. Přeškrtili jejich logo a pomocí hanlivých nápisů naznačovali, že společnost se dopustila něčeho neetického. Dokonce se jedná o velmi aktuální kauzu, která byla probírána v březnu tohoto roku. Společnost H&M naivně věřila, že rozruch kolem celé záležitosti zastaví svou veřejnou omluvou. To ale autorům nestačilo, a tak po sociálních sítích v aktuální době kolují petice, sdílejí se různé příspěvky s tematikou autorských práv umělců, kteří tvoří ve veřejných prostorách graffiti. (Estiler, 2018)

Vandalem je také neznámý autor, který v obci Hulín v Čechách v lednu tohoto roku posprejoval dvě místa šablonovými portréty. Vybral si v této obci dvě ulice – Palackého a Dr. Stojana a rozhodl se do těchto ulic pomocí sprejů a šablon zvětšit portréty těchto dvou známých osobností. Podle občanů, ale tento autor není pravým vandalem. Nazývají ho intelektuálem a jeho díla přijali za součást obce. Starosta dokonce autora pomocí rozhlasu a médií žádal, aby se za ním dostavil na obecní úřad k uskutečnění dohody, která se týkala možnosti budoucí tvorby. Pokud by místo vandala intelektuála tvořil obyčejný vandal, jehož díla by neměla akceptovatelné estetické provedení, hrozil by mu rok za mřížemi. (Holubec, 2018)

Obrázek 1 – „Na trafostanici ulici Palackého je vyobrazen známý český obrozenec a historik“ – autor: Zdeněk Němec, MARFA

Graffiti umělec, který si říká „Tilt“ přetvořil za pomoci dvou dalších autorů vizuální podobu pokoje v jednom francouzském hotelu s názvem Au Vieux Panier v Marseille. Tento hotel stál o to, aby pokoj byl co nejatraktivnější po celý rok a zaujal největší počet hostů. Umělec tak rozdělil pokoj na dvě poloviny, kdy jedna je naprosto čistá a ta druhá je pro ni protipólem. To znamená, že druhá část se skládá z graffit a tagů tak, aby ani jedno místečko nezůstalo volné. (Panier, 2014)

Obrázek 2– Graffiti pokoj – Tilt- Au Vieux Panier

O velice neobvyklou uměleckou performanci se postarala vídeňská skupina, která se nazývá „A.ACTIVITIES“. Vloupali se do vozovny metra. Vysvlékli se do naha a pomocí bomb pro hasicí přístroje, které byly naplněny barvou, přetvořili vagóny k obrazu svému. Část skupiny svá těla natiskla na vagóny a druhá část skupiny přes ně stříkala barvy. Vznikaly tak abstraktní barevné plochy, ve kterých byly místy zřejmé siluety lidí v různých polohách. Na tomto díle se podíleli jak muži, tak i ženy. Z celé této akce existuje video, kde je zachyceno, jak tito aktéři utíkají v podzemí metra a postupně ze sebe smývají barvu a snaží se obléknout. Jejich cílem bylo vyjádřit vztah mezi lidským nahým tělem, které je malé a křehké, a mohutnými železnými konstrukcemi vagónů. Zároveň se mezi vytvořenými siluetami objevovaly dveře vagónů, které byly zavřené. To mělo poukazovat i na mezilidské vztahy, kdy si často před novými, lepšími vztahy „zavíráme dveře“. (Brinkmann, 2014)

Za zmínku také stojí fotografické dílo autora se jménem Ozkar. Ten zachycoval boty writerů vždy po akci a z těchto fotografií vytvořil celou sbírku. Na obuvi jsou viditelné stopy po autorově tvorbě. (Brinkmann, 2011)

V České televizi se objevil i velice povedený pořad, který nese název „Nabručení“. Jde o pět seniorů, kteří se rozhodli svůj důchodový čas využít k tomu, aby lépe poznali svět mladých. V jednom díle („S barvou v ruce“) jsou tito senioři vedeni k tomu, aby se seznámili se světem graffiti a aby si je i vyzkoušeli. Aktivně vytvářeli nejen nelegální část, ale i tu legální, a je velmi zajímavé pozorovat jejich reakce a poslouchat jejich názory. Dva z nich byli více talentovaní a přiznávají, že kdyby za jejich mládí byly prostředky, dostatek sprejů a větší svoboda, pravděpodobně by je tento fenomén také pohltil. Tento díl je pojat seriózně, ale zároveň je plný vtipných momentů. Aktéři si i mezi sebou zvolili přezdívky a snažili se chování writerů napodobit naprosto přesně. (Skalický, 2016)

Velice nečekaného rozhodnutí soudu se dočkali writeři z New Yorku, jejichž díla byla vytvořena v prostorách známého místa s názvem „5Pointz“. Tento prostor fungoval, jako venkovní veřejná graffiti galerie. Majitel tohoto místa nechal graffiti nejdříve přetřít a v roce 2014 celou stavbu nechal strhnout a

místo ní postavil obytné budovy. Zničil tím umělecká díla, která podle zákona měla být chráněna, (navíc se jednalo o největší mekku graffiti), a tak se v letošním roce rozhodlo, že autorům musí vyplatit odškodné šest a půl milionu dolarů. (Medková, 2018)

Láska ke graffiti má i svou stinnou stránku. Nejde pouze o porušování zákonů. Velkým nebezpečím pro tyto autory je ztráta jejich vlastních životů. Nejčastěji mají smrtelné následky pády, jelikož často šplhají na nebezpečná místa bez jištění. Další nešťastné nehody se většinou dějí kolem městské hromadné dopravy. Writeři často končí pod vagóny vlaků, tramvají nebo i pod celou soupravou metra. Láska k tomuto druhu umění předčasně a smutně ukončila několik mladých životů.

Příkladem takového neštěstí je smrt Jordana Vaughna, který zemřel v květnu 2017 na následky zranění, které si způsobil pádem ze střechy při sprejování. Jednalo se o umělce, který tvořil v Detroitu téměř dvacet let. Zemřel ve věku třiceti čtyř let, ale za tak krátkou dobu svého života se dokázal jako umělec zviditelnit a přiměl společnost, aby ho s jeho uměním přijala. Vytvářel svá díla nejen v ulicích, ale vystavoval je také v galeriích. Jeho práce vidělo mnoho diváků. Ti oceňovali estetickou čistotu výtvarné práce, rukopis a originalitu. Tato nešťastná událost se udála v prostoru budovy, která nese název „Make Art Work“. Jedná se o místo, které je otevřeno alternativní výtvarné scéně. Tvoří zde kolem čtyřiceti pěti umělců. (Ryan Patrick Hooper, 2018)

V květnu téhož roku se stala další nešťastná událost. Jméno nebylo zveřejněno, ale další mladík, který sprejoval v noci na stojící soupravu vlaku byl v Sydney sražen na kolejišti dalším vlakem. Provoz na kolejích byl na místě zastaven, aby mohlo v naprostém pořádku probíhat vyšetřování. Policie došla k výsledku, že mladík byl opravdu graffiti vandalem, jelikož na jeho mrtvém těle byla nalezena rouška, gumové rukavice a v okolí nehody spreje a rozsypané capy. (Reddie, 2017)

Takové jsou informace z graffiti světa během jednoho měsíce. Za uplynulých třicet let se událo opravdu mnoho smutných příběhů. Writeři bývají zabiti například i elektrickým proudem, který koluje ve vedení nad vagony.

Některé spory mezi skupinami writerů bohužel vyústily také kvůli graffiti do smrtelných konců. Dokonce i spory s policií mají několik obětí, takovým příkladem je například Michael Stewart, který byl údajně zabit při kladení odporu při zatýkání. Graffiti jsou také obrovským nepřítelem politiků, a tak na začátku jejich éry se utopilo několik miliard ve vývoji chemikálií, které by dokázaly graffiti smýt nebo je důkladně vyčistit z různých materiálů. Prvotní pokusy zapříčinily újmu na zdraví zaměstnanců, cestujících i dětech ve škole, kteří se pohybovali v prostředí, nebo okolí chemičky. (Overstreet, 2006, str. 5)

Zdi tak slouží i jako piety. Často se stává, že pokud zemře někdo známý, začnou se v ulicích objevovat jeho portréty. To mě vede k dalšímu postřehu, že zdi dokáží být svým obsahem někdy smutné.

Velké množství lidí se od graffiti umění snaží distancovat a odsuzuje veškerou tvorbu na zed'. Ve venkovním prostoru je jasné, že je to z důvodu vandalství, nerozluštitelnosti obrazců apod. V interiéru si myslím, že nesympatie získává tato tvorba hlavně z toho důvodu, že ve vnitřních prostorách, ve kterých se bydlí, se jedná o permanentnější záležitost. Tudiž tím obyvatel onoho místa ztrácí svobodu rychlého jednání, co se týká dekorativnosti jeho obydlí. Obraz jde během vteřiny sundat a v další vteřině může být nahrazen jiným. Zatímco celou zed' z obrazcem je nutno pracně přemalovat. Jde tedy o nejen časově náročnou, ale i finančně nákladnou záležitost.

Zdi nabývají na sympatiích, když je člověku úzko. Představte si, že vás někdo proti vaší vůli drží v nějaké místnosti dost dlouhou dobu. Nelákalo by vás na zed' něco zaznamenat, nějak „zabít čas“ a striktně ujasnit světu svou existenci? Nebo si stačí představit, že je člověk nějakým způsobem dlouhodobě nemocný a je z toho důvodu nucen zůstat na onom místě. Jeho existence se v tom konkrétním místě, ve kterém přežívá, podepíše. A někdy i doslova.

Pokud se v tomto směru uvažuje o tom, jestli jsou graffiti uměním nebo ne, je nutné si nejdříve uvědomit, že graffiti je přetváření už dané, hotové věci. Nevzniká na úplně čistých základech něčeho nového. Pokaždé jsou zásahem do nějakým způsobem fungujícího prostředí. Milan Knížák vidí v graffiti hlavně „zlidštění“, kdy v podstatě vysvětluje, proč prvními místy, kde se objevovaly

před několika desítkami let, byly právě industriální prostory. Má za to, že důvodem je lidský pud dávat nějak najevo, čím je. (Knížák, 2008)

Industrializace a technologie odlidšťují prostor, a graffiti by ho mělo znovu zlidšťovat a kompenzovat pocit méněcennosti. Knížák dává graffiti psychosociální hodnotu a tu uměleckou považuje za naivní. Hovoří o rituálu, který si po generace neseme v genech. Uvádí, že většina graffiti v ulicích je pouze mechanickým přetváření kousků, co už někdo vytvořil. Jde prý o pouhé kopírování a jen výjimečně oplývají tyto záležitosti uměním a originalitou. (Knížák, 2008)

Důkazem lidskosti, která se projevila na zdi v naší zemi, je Lennonova zeď v Praze. Zároveň je pro mě i jistým předchůdcem graffiti ještě před sametovou revolucí. Má zhruba čtyři metry na výšku a čtyřicet metrů na délku. Své jméno a dnešní vzkazy nese díky tomu, že na ni někdo nakreslil portrét Johna Lennona, aby zviditelnil jeho smutný, tragický konec. K tomuto portrétu se se svými vzkazy připojili příznivci celé skupiny Beatles a zapisovali zde vzkazy pro nástupníky a příznivce této kapely. Postupem času je barevnost zdi sytější. Fotografují se u ní turisté a je vnímána pozitivně. (Zemina, 2009)

Pamatuji si, když jsem Prahu navštívila jako dítě s rodiči a celá rodina zabloudila, nečekaně jsme se objevili u této zdi. Prohlížela jsem si ji s nadšením a právě pověstná barevnost mě zaujala nejvíce. Nechtělo se mi od ní odejít. Nejčastějšími slovy na této zdi jsou láska a mír. Kouzlo této zdi spočívá v letité navrstvenosti, ale zároveň aktuálnosti reakcí na politické, tak čistě osobně lidské situace. Samozřejmě jsou na ní viditelné i známky dnešní trendovosti, konkrétně graffiti. Tyto moderní výtvarné projevy nesou pouze název a datum, jiný další význam nemají.

Na zdi se vyskytují i vzkazy turistů, kteří sem píšou vzkazy typu - „Byli jsme tady + podpis“. Tudiž s popularitou zdi mizí její opravdová hloubka a síla. (Zemina, 2009)

1.2 SITUACE U NÁS

1.2.1 ÚHLY POHLEDŮ

Řada z nás se v dnešní době už setkala s pojmem graffiti a jeho slangem. Především média však opakují ty samé základní informace, ale na důležité informace a detaily zapomínají. Pokud neznáte konkrétní jména writerů nebo některé jiné detaily, není příliš jednoduché získat další informace, než zcela běžné. Umíte-li pouze češtinu, a neovládáte angličtinu, není snadné k tomuto tématu získat informace navíc.

Skutečnost, že svému žákovi jako pedagog dám za úkol připravit si například počítačovou prezentaci na téma graffiti a on si vyhledá pár základních internetových stránek, které mu poskytnou jen okrajové základní informace, znamená, že si žák, který nevyrůstal v počátcích takového období, nemůže a neumí představit okolnosti graffiti tvorby, pocity, které nejspíš autor prožíval, kulturní diskursy a podobně. Tento druh umění, který v sobě obsahuje navíc i dost nelegálních prvků, je popisován v některých mediích striktně jednoduše. Pochybuji proto o správném pojetí interpretace obsahu a náročnosti této tvorby. V důsledku toho poté vznikají falešné domněnky o tom, že takto tvořit zvládne v podstatě každý. K používání sprejů na fasádách městských domů se tak dostávají jedinci, kteří nepostrádali dostatek sebevědomí, ale postup a formy neřeší, a to právě z toho důvodu, že v nich informace vytváří pocit, že takové záležitosti v tomto umění nejsou podstatné. Jejich výsledek, při opomenutí výtvarného řešení, se nemůže nikdy podobat ukázkovým dílům. Pouze učitelova interpretace důležitých momentů graffiti nestačí, ale rozhodně se může zařadit mezi přínosné první kroky. Samozřejmě tento problém existuje i u dalších novodobých uměleckých směrů, ale v tomto případě se z nevědomosti rodí další nevědomost, která končí neestetickým vandalstvím. Graffiti vandalismus ničí jméno a pověst něčemu, co v nás koření mnohem déle než mýty o zrození křesťanství. V těchto případech se opravdu nejedná o výtvarné umění.

Před miliardami tagy, miliony graffiti a tisíce street artovými obrazy v ulicích existovaly plakáty, billboardy a cedule s nápisy kamenných obchodů. Jednalo se o svět reklam a šedivých betonových ploch, které byly upoutávkou ke komunismu – nesvobodě a neoriginální sterilitě, ale také k nelásce k městu, urbanismu a seskupování společnosti z vesnice do měst.

Ačkoli graffiti vandalství opravdu neuznávám, je důležité zmínit Banksyho myšlenky, které publikoval v knize „Wall and Piece“. Ty napomáhají k pochopení jak zahraniční scény v této oblasti umění, tak i pozdějšího vývoje graffiti u nás.

Banksy hovoří o hodnotě graffiti umění, které podle něho není tím nejnižším druhem umělecké sféry. Naopak na tomto umění osvětluje důležitá fakta a laikům svými tvrzeními vkládá nutkavé myšlenky o tom, jestli náhodou tento umělec nemá alespoň v něčem pravdu. (Banksy, 2006)

Uvádí, že jde sice o umění, kvůli kterému budete muset občas strašit v nočních ulicích a občas kvůli němu zalhat své matce, ale zároveň je to jedna z mála příležitostí, kdy vzniká opravdu upřímné umění. Nejedná se o žádnou elitářskou uzavřenou situaci a zároveň se v ní nenachází ani žádná povýšenost vůči ostatním. (Banksy, 2006, str. 8) Nemyslím si, že konkrétně v tomto tvrzení Banksy hovoří pouze o samotné tvorbě, ale i o prezentaci zhotovených výtvarných děl. Je dost možné, že naráží na vernisáže, které jsou přeplněny vlivnými lidmi, kteří popíjejí víno a jedí drahé pohoštění a společně se svými známými probírají tzv. business. Bloumají tak mezi výtvarnými díly a výtvarná díla zase bloumají mezi nimi a snaží se k sobě připoutat alespoň pár duší, které přišly pouze z jednoho jediného důvodu – za uměním, ne pouze za uměleckou kulisou. Samozřejmě všechny detaily okolo vernisáže jsou moc příjemné a bylo by hloupé je odsoudit kvůli několika jedincům, kteří si všímají rautu a ne autorů výstav. Proč si myslíme, že je umění přístupné, ale nováčci v galeriích se vyskytují spíše ojediněle?

Banksy dále uvádí, že mnoho lidí, kteří se pohybují po městech, nechápou graffiti, protože se domnívají, že v ulicích nemá právo být nic, co finančně nevydělává. To dělá podle Banksyho jejich názor bezcenný. Takový přístup společnosti šíří nedorozumění, že graffiti je něco odstrašujícího a

celkově je toto umění jen důkazem o poklesu společnosti. Samozřejmě pokud používáme, já i Banksy, pojmenování „umění“, myslíme tím opravdu výtvarně hodnotnější výtvořky, než pouhá primitivně vytvořená písmena na sídlištích. (Banksy, 2006, str. 8)

1.2.2 VANDALSTVÍ, NEODMYSLITELNÁ SOUČÁST

Prostor Škoda
Transportation a. s.,
kde se nacházel
nadjezd s graffiti

Soukromá zeď
dva dny potom,
co byl nadjezd
zbořen

Obrázek 3 - NET Plzeň; Přední Skvrňany

Přemýšlela jsem, co pro mě v naší zemi znamená zbytečné graffiti vandalství. A pak se najednou udál naprosto výstižný příklad. Nejdříve se na vstupu do naší univerzity na Klatovské ulici objevil tag „NET“ a zkazil tím nově opravenou fasádu. Poté v prostorách Škoda Transportation a. s. se v Plzni na Skvrňanech nacházel nadjezd nad vlakovými kolejemi, který na svém místě stál očividně už dlouhou dobu. Byl zarostlý rostlinami a napojoval se na železný most, jinak byl celý hlavně z betonu. Byl situován blízko k silnici, a tak i přes

vysoké betonové zdi byl most viditelný i z auta, když se kolem areálu projíždělo. Plochu mostu využil plzeňský graffiti writer, který na nadjezd vysprejoval svou přezdívku „NET“. Uplynula delší doba a Škoda Transportation a. s. se rozhodla s chátrajícím místem něco udělat. To pro nadjezd znamenalo jeho zbourání. Shodou okolností se ale několik metrů pod hlavní silnicí u areálu vystavěla nová zeď, která zabezpečovala sesuv půdy přilehlé zahrady u zdejších domů. Trvalo neuvěřitelné dva dny, než writer „NET“ po zdemolování „jeho“ nadjezdu, v kopci pod domy počmáral zeď, která bránila zahrady před sesuvem. Obrázek k této situaci je možné vidět nad tímto textem. V této situaci bylo velice zvláštní pozorovat proces dění.

První graffiti na ploše nadjezdu byly sice nelegální, ale z writerské pozice se na nich dalo obdivovat hned několik prvků. Významné bylo místo, jelikož bylo viditelné z mnoha úhlů a z mnoha míst. Zároveň místo bylo špatně dostupné, kvůli hlídanému areálu, který byl složitě obklopen. Dále musel autor tvořit vzhůru nohama, jelikož z venkovní strany mostu nebylo žádné místo na zachycení se. Zatímco na druhém graffiti už není moc co obdivovat, jelikož místo bylo dobře přístupné, nehlídané, pro majitele plochy se jednalo o úhel pohledu, ze kterého autor nemohl být viděn. Všechna tato fakta doplňovalo neomezené množství času, které autor při tvoření mohl mít, tudíž by měl zvládnout kvalitní graffiti a ne typ, který byl obvyklý na počátku tohoto fenoménu.

Předešlou graffiti malbu autora „NET“ podvědomě omlouval fakt, že se jednalo o zchátralý prostor, který stejně nijak zvlášť město nezkrášloval, ale NETova nová práce zakrývá plochu úplně novou. To, že si ji tedy autor vybral pro svůj protest, svědčí spíše o jeho nedospělosti a zaostalosti v graffiti světě. Přesně takový člověk kazí pověst graffiti umění, nezáleží mu totiž na umění, tedy na výtvarném provedení, ale na zabrání teritoria. Stačilo by získat souhlas od majitele domu k tvorbě na jeho zeď a veřejnost by situaci mohla vnímat odlišně.

V rozhovoru s majitelem by autor graffiti mohl vysvětlit situaci, že pokud byla vystavěna takováto zeď, může se stát lehkým a vyzývacím terčem pro ostatní sprejery, kteří by zeď zničili, a proto mu nabídnout spolupráci. Majitel by udělil autorovi souhlas v případě, že by se mu návrh líbil. Sprejer by pak získal nejen úctu a respekt lidí, kteří se tomu nevěnují, ale získal by úplně jiné

podmínky pro tvorbu. Jednalo by se o více času, žádný stres a hlavně by si mohl celou zeď zabrat sám pro sebe. Celou zeď lze vidět ze skvrňanského sídliště, tudíž by si určitě vylepšil svou reputaci a možná by přilákal v denním světle mnoho diváků, mezi kterými by se mohlo nacházet několik lidí, kteří by mu udělali reklamu, ať už v podobě článku v novinách nebo v podobě krátkých instastories (funkce mobilní aplikace Instagram – krátké, patnáctivteřinové záběry, které jsou dostupné v této platformě celých dvacet čtyři hodin, poté zmizí). Samozřejmě, že majitel domu, tudíž zdi u zahrady, by souhlasit nemusel. V tom případě se nachází zhruba čtyři metry pod touto zdí další plocha, která už je stejně zničená sprejery a přímo volá po zkrášlení. Na tomto místě je také jednoznačně vidět, že autor si nejdříve vybral pravou polovinu zdi, která je z Předních Skvrňan viditelnější, ale sesunula se pod ní velká část půdy a to mu znemožnilo přístup k této části zdi. Proto musel nakonec zvolit levou část zdi, která je částečně za stromy. V zimním období je graffiti viditelná, ale pochybuji, že na jaře něco spatřit půjde.

Nicméně z celého případu je zřejmé, že autora graffiti rozčílilo zničení onoho nadjezdu s jeho výtvořem, a tak chtěl dát najevo, že si celého dění je vědom a tato část ploch v městě mu patří. Smutné na tom je, že ani jeden z dělníků, architektů projektu nebo majitelů Škoda Transportation a. s. si této „streetové války“ určitě nevšimli a jediní, kdo z toho jsou opravdu zklamaní, jsou lidé, kteří výhled na tato místa vídají každý den. A tak se sprejer zmylil a v podstatě paradoxně ukázal svou nehodnotu pro ty, kteří o tento druh umění opravdu stojí.

1.2.3 PROCES

Dřívějším důvodem minimálního výtvarného řešení venkovních prostorů a zdí bylo, že neexistovaly žádné legální plochy, tudíž se na začátku v každém případě jednalo o vandalství. Byl to nebezpečný koníček, kde čas byl velice vzácným bohatstvím, které si mohl dovolit málo kdo. A v tak krátkém časovém úseku není moc prostoru pro zdokonalování výtvarné formy. Sprejer si

bud' vybral plochu a bez náčrtu ji začal zpracovávat. V tomto případě se jednalo o tzv. „freestyle“. Nebo začal nejdříve skicami, ve kterých se snažil vést své nápady do výtvarné dokonalosti. Záleželo, kolik času se pro danou situaci naskytlo. To znamenalo, že náčrty měly své základy, které se snažil každý autor dodržet a pokud chtěl na místě činu riskovat delší dobu, dodělal detaily své malby podle návrhu.

Tyto principy přetrvávají dodnes, ale kouzlem dnešní doby je možnost svobodné tvorby na legálních stěnách a benevolentnější přístup společnosti.

V Praze se před schválením všech prvních legálních prostorů stala vtipná situace, kdy writeři byli už unavení z věčného utíkání a z nekončícího stresu, kde a kdy se vynoří nějaký policista, že při tvorbě ve skupině (jako crew) utíkání vzdali. Všimli si, že se k nim blíží velký počet policistů, který se postupně navyšoval do řádů desítek. Netvořili sice na legální schválený prostor, ale na nějakou nevzhlednou stěnu, která byla stranou od hlavních ulic města. Rozhodli se tak před policisty předstírat, že nechápou jejich zatčení, když se jedná o legální prostor. Policisté váhali dlouho, ale bylo na nich zřejmé, že jisti si nebyli vůbec ničím. Historika pokračovala tak, že writery nakonec pustili a dopřáli jim svobodné tvoření, jelikož jim policista s vyšší hodností předal vysílačkou informaci, že by je měli nechat jít. Celý příběh završila velká policejní porada, kdy se zasahující u tohoto případu dozvěděli o tom, že v Praze neexistuje žádný legální prostor. Všem zúčastněným pachatelům tak po čtrnácti dnech po incidentu začali domů chodit dopisy k výsledkům. Policisté byli logicky velice rozčileni, že se nechali takto převést. (Fogosh, 2015)

Pro pochopení celé této subkultury je potřeba si říct něco o jejím začátku v naší zemi. Jak už jsem zmínila, schválení legálních zdí trvalo opravdu delší dobu, než si lidé myslí. Před tímto pojmenováním existovaly tzv. „tolerované zdi“. Nebyly oficiálně legálním prostorem pro tvorbu, ale pokud policisté vidali sprejery jen na těchto místech, nebyli tolik rozčileni, jako když sprejery nachytali v ulicích poblíž městských center. Šlo tak o zdi na okraji města, například u vlakových nádraží apod. (Overstreet, 2006)

Je taky dost možné, že spoustu lidí žije v domněnách, že počátek graffiti u nás se odehrával v Praze, jelikož jde logicky o naše největší město. To je ale

omyl. Graffiti se nejprve rozšířily hlavně v Ostravě a to v roce 1987. Mohl za to autor, který se přezdívá Maniac. Nejprve na zdi psal texty, které vyzývaly k tomu, aby se s holými šedými zdi začalo něco dít. Jeho záměr bylo přilákat pozornost k tomu, že město nevypadá vůbec barevně ani vesele. Industrializace města připravila Ostravu nejspíše o několik pěkných míst a šedivé zdi neutěšenosti města neubraly. On sám se pak setkal s pojmem graffiti a podobnou tvorbou té jeho až v časopise Vokno. Jeho nadšení z článku o graffiti prý tkvěla v tom, že byl překvapený, že existuje někdo jako on. Někdo, kdo má s městskou krajinou stejný záměr a vnímá ji stejně. Dozvěděl se tak, že v New Yorku tvoří graffiti a celkové street art hlavně skupiny lidí a ne jednotlivci. On na začátku neměl nikoho ani do dvojice. Situace se časem změnila a mohl společně s dalšími založit opravdu početnou crew, která se přezdívala „ZDG“. Jejich hlavním záměrem bylo vybarvit všechno, co šlo. Je také nutno podotknout, že tehdy nebylo úplně jednoduché sehnat spreje, tudíž se tvořilo barvami a štětci. Chvilku poté, co se v naší zemi tvarovala první crew, tak v Praze vznikala druhá. Ta nesla název CSB (Color Sifon Bombs). Šílenost, která charakterizovala tuto skupinu, spočívala v tom, že si vzali za úkol posprejovat každou oranžovou poštovní schránku v Praze. Bylo tak viditelné, kde se skupina v noci pohybovala, kde třeba navštívila bar a kudy šli domů. Jejich tvorba zaznamenávala jejich cesty a v podstatě i teritoria. (Overstreet, 2006)

Komunikace mezi writery tehdy nebyla úplně snadná. Dnes má mobilní telefon úplně každý a dnešní doba už stojí na základech, které postavily sociální sítě. Tehdy nic z toho nebylo běžné, a tak byl každý umělec tvořící v ulicích šťastný, když si někde všiml, že se k němu někdo další připojil. Tato interakce v ulicích mezi nimi probíhala nějakou dobu, než zjistili, o koho se přesně jedná a jak se doopravdy jmenuje a s jakými účely do ulice přichází. (Overstreet, 2006, str. 11)

Technika sprejování byla a je velmi nákladná. Dříve navíc neexistovaly spreje určené přímo pro tvorbu v ulicích. Často se tak vykupovaly slevy po drogeriích a umělci, kteří toužili po originální komunikaci, experimentovali s různými druhy sprejů, jejichž původní účel byl spíše určen ke zkrášlování žen, byl určen k úpravě semiše, kůže, aut nebo interiérů. Sprejům tak chyběl potřebný tlak v nádobách, barva postrádala potřebnou hustotu, stopu dodržela

málo kdy. K dispozici bylo minimální množství capů, kdy výrobci dodávali ke sprejům jeden jediný, který byl pro malbu zcela nevyhovující. Nejhušší byl střed stopy, na okraji se barva rozprašovala nepravidelně. Pokud se objevil nějaký výrobce se sprejem, který obsahoval jiný cap, tak se ho writeři okamžitě zmocnili, aby objevili jeho výhody a nevýhody. Přicházeli tak na to, který ze sprejů bude nejlepší pro vyplňování obrysů a který pro obrysy samotné.

V letech 1990 a 1991 byl tak nejdůležitější postup tvorby, z toho důvodu, aby se autoři alespoň trochu přiblížili svým představám. Soustředili se na tvar písmen a přechody barev, na další detailnější postupy neměli prostředky, ani myšlenky. Byli vděční za to, když se jim podařila zdokonalit hlavně základní forma. Šlo o začátky, pro hlubší rozšíření bylo potřeba více času a více dostupných prostředků k tvoření. Až první návštěvy zahraničních zemí odhalily například šablonovou tvorbu.

V Německu se přibližovali třeba i k pop artu. Tam šablony využívali ke komentování politických situací. (Overstreet, 2006, str. 15)

Po zhruba desíti letech pilné práce všech dosavadních českých writerů, tedy v roce 2000, jsme už v naší zemi měli časopisy věnující se graffiti scéně po celém světě, lepší spreje, obchody s větší specializací na spreje a samozřejmě mnohem propracovanější formu všech graffiti na stěnách. Všichni začínající na úplném počátku, co u toho dokázali celých deset let zůstat, objevili svůj vlastní rukopis, který celé roky propracovávali k dokonalosti. Ve městě se tak objevovaly různorodější kousky, než na počátcích, kdy se jednalo spíše o jednolitou podobu. Pestrost a rozmanitost, lepší prostředky a legální prostory – tak začínalo nové tisíciletí. Tajuplnost okolo tohoto umění začala opadávat a veřejně se o ní mluvilo například v textech raperů, kteří po večerech buď rapovali v klubech, sprejovali ve městech a mnohdy dokonce obojí.

Objevila se nová generace writerů, která se zrodila do mnohem přístupnější doby. Rozdíl byl v tom, že policisté a společnost byla vůči nim agresivnější, ale to jenom proto, že si mysleli, že jejich tvorba bude během pár týdnů stejná jako těch, co začali tehdy před deseti až patnácti lety. Kazili tak svými katastrofálními a často zbytečnými vandalskými kousky pověst těm, co si

ji tak pracně vybudovali. Oplývali neúctou jak ke starším writerům, tak i k celému zbytku společnosti. To znamená, že se mezi touto společenskou vrstvou zvětšila kriminalita, kdy povětšinou bojovali mezi sebou, jelikož se začali pošťuchovat vulgarismy – jak slovně tak i výtvarně, ničili si čerstvé výtvary apod. Rivalitu mezi těmito dvěma skupinami writerů utišil až Vladimír 518. Jedná se o rapera i sprejera, dnes ho známe spíše jako autora knihy a dokumentů s názvem „Kmeny“. Ten se rozhodl opustit od soubojů mezi skupinami a nabídl tzv. toyům svou pomocnou ruku k tomu, aby zdokonalovali svůj výtvarný projev. Postupně se v návštěvách jeho pouliční školy střídali. Vladimír se snažil učit je všem možným stylům, ale několikrát se stalo, že po Praze nacházel svůj druh rukopisu v jiných piecech. Za což ho jeho vrstevníci odsuzovali. Měli za to, že je neučí ničemu jinému a noví autoři by měli získat větší rozhled o současném tvoření, proto se Vladimír518 soustředil hlavně i na to, aby ukazoval i jiné styly, než sám uznával. (Overstreet, 2006, stránky 145-147)

Ze svých zkušeností vím, že v pozdějším období bylo velice moderní, když byl hudební klub vyzdoben graffiti malbami. Bylo to tak už i v devadesátých letech minulého století, teď se graffiti soustředilo na image celého podniku. V takto vymalovaných klubech se pořádaly undergroundové akce, které pořádali a navštěvovali převážně příznivci rapu. Vyžadovány byly koncerty hlavně skupiny PSH (Peneři Strýčka Homeboye), ke které se v roce 2008 přidal sám Vladimír518.

„Přicházím z velmi dobré rodiny a hodiny.

Vzpomínám na časy, kdy sem školou povinný.

Moje máma mi posílá lásku a svačiny.

Mí vytlučený zuby, potřebujou hodně skloviny.

Vychovávat děti v týdle době, není laciný.

Běhám po lese jak indián. Jsem jediný.

Od malička nesnáším poslouchat pokyny.

Miluju záporný hrdiny, nesnáším režimy.

Z hlíny a špíny, vstává metloš.

Stíny a splíny, svý srdce předlož.

Graffity to potom všechno rychle smetlo.

*Zpívat musím naplno. Jinak to nešlo.
Maluju barevný oblaka na metro.
Byl jsem král. Dneska je to retro.
Furt mně to bavilo, furt se to vleкло.
Pak přichází rap. S rapem přišlo peklo.“*

PSH - „Můj rap můj svět“ - Vladimír 518

Vladimír518 do svých textů zařazoval a stále i zařazuje výpovědi o životě, jak ho prožíval společně se svými přáteli v ulicích. Z této sloky je jasné, že se netvořilo pouze na holé zdi či fasády, ale také na metra, vlaky, tramvaje a v podstatě na veškeré dopravní prostředky. Stejně jako tomu bylo po celém světě. Po tom, co se graffiti začaly vyskytovat na zdech, trvalo jen krátkou dobu, než se objevily třeba v metru. Jít v noci do depa k vagónům byla ze začátku mnohem snazší a účinnější cesta, než riskovat svědectví náhodně objevujících se svědků. Stačilo k tomu pár věcí (baterka, kleště, drzost, kuráž a přehled o dopravě).

V New Yorku bylo metro na úplném začátku zasaženo hlavně tagy v interiérech vagónů. Mnohdy pokryli writeři veškerá místa interiéru. Ani tyče ke stabilnímu držení při jízdě nezůstaly nepočmárané. Nicméně u nás se tagy také objevovaly ve vnitřních prostorách vagónů, ale v mnohem menší míře. Často se vyškabávalo nebo i vyleptávalo do oken souprav. Zevnějšek vagónů je dodnes větším lákadlem pro takovéto „dobrodruhy“. Dříve se depa hromadné dopravy tolik nestřežily. Byly jednoduše zabezpečené, takže dostat se do jejich prostor nebylo tak komplikované. Největším nepřítelem writerů v podzemí bývali sami řidiči těchto dopravních prostředků a technici, kteří kontrolovali stav souprav. Nebezpeční byli writeři sami sobě, když si špatně vypočítali, kdy, kam jaký dopravní prostředek dorazí, kudy projede, mohl být umělec sražen dopravním prostředkem.

1.3 GENDEROVÁ PŘEVAHA

Svět graffiti je méně přístupný, než světy ostatních umění. Vstupují do něj převážně muži. Existují výjimečné ženy, které se rozhodly být statečné a do tohoto světa vstoupily také. Mně vždy zajímalo, proč je to ojedinělé. Sama jsem se s graffiti světem poprvé setkala zhruba ve třinácti letech. Pohybovala jsem se celé dospívání mezi přáteli, kteří se graffiti věnovali, ale nebyla mezi nimi žádná žena.

Tento druh tvorby vyžaduje nejenom výtvarné nadání (kombinování barev, řešení tvarů atd.), ale také fyzickou kondici a hlavně odhodlanost riskovat i možné zatčení. Pokud se tomu chce člověk věnovat opravdu hodně, je také potřeba dostatek peněz. Nákup barev a pomůcek je finančně velmi nákladný. To je možná i důvod, proč spousta lidí vytváří pouze chromové graffiti. Černá a chromová barva jsou celkem finančně přijatelné. Obrovské množství financí stojí také řešení soudních problémů, a to zejména najímání právníků. Většinou to tyto lidi zadlužuje.

Ráda bych se zaměřila na důvody genderové nevyváženosti u tohoto druhu výtvarného vyjádření. Nemyslím si, že ženy mají menší chuť vyjadřovat se ve veřejném prostoru. Určitě ve svých myslích skrývají velké věci, které by rády někomu sdělily. Podle mého je ani neodrazuje cíl graffiti tvorby a rády by jej využily, kdyby k němu měly prostředky, ale problémem je právě cesta, kterou je potřeba ujit, aby nějakého výsledku dosáhly. Ve většině případů, se nemůžete vrátit zpátky a společnost se na vás začne dívat úplně jinak. Mužům obvykle stačí, pokud nabydou na hodnotě ve společnosti graffiti writerů. Ženy ve svém podvědomí cítí, že se jednou budou chtít naplno vrátit do normální, konzervativní společnosti a to hlavně z toho důvodu, že jednou budou naplno vychovávat své děti a takové zázemí budou potřebovat. Ženy to mají také těžší, co se ženského kolektivu týče. To, že se jedna žena rozhodne takto tvořit je naprosto reálné. Ale to, že by si utvořila svoji crew s více ženami, které by zajímalo takové téma, je opravdu nepravděpodobné. Tudíž se takové situace dějí výjimečně. Žena může samozřejmě tvořit s muži, ale její postavení ve skupině se často mění.

Domnívám se, že většinu autorek, které se rozhodly být součástí graffiti kultury, rozohnil přístup mužů k nim a ony jim chtěly dokázat, že se mýlí. Jinak by se o graffiti, podle mého, zajímaly kratší dobu a méně do hloubky. Brzy by si našly něco dalšího. To, že přístup mužů byl vůči ženám velice zaujatý, muži ženy podceňovali, vedlo k tomu, že se některé ženy překonaly, aby mužům dokázaly, že jsou schopny dělat to samé a možná mnohdy i lépe. Nevzkrvátal tak tento nový ženský koníček kvůli feministickému podnětu, ale z důvodu diskriminace a nedůvěry v druhé pohlaví, které sice mohlo být z některých ohledů oprávněné, ale ničím podložené a často zbytečné.

Na kvalitních piecech, které vznikly za pomoci ženské ruky, se objevovaly nápisy typu „Vrať se do kuchyně“ apod. Zvolila jsem příklad takový, který neobsahuje žádné vulgarismy. Ty ostatní ale byly samozřejmě o něco ostřejší. Muži měli vždy právo se svobodně projevovat, ne tak ženy. Nejsem sice úplným zastáncem toho, že žena by měla zastávat veškerou mužskou práci, ale pokud by někdo mé dílo takto zbytečně zničil a diskriminoval mě pouze kvůli tomu, jaké mám pohlaví, které jsem si nemohla zvolit sama, tak bych také chtěla těmto zlomyslným lidem dokázat, že se doopravdy zmýlili. Věřím, že na prvním místě pro tyto ženy jsou stejné důvody tvorby tohoto typu jako pro muže. Mám na mysli adrenalin, chuť prosadit se, dát světu vědět o své existenci a zároveň láska k výtvarnu. Pomsta a zadostiučinění nebudou hlavním motivem. Díky několika desítkám, dnes už možná stovkám žen, které se rozhodly věnovat se nelegálním graffiti, se také postupně mění přístup k ženám. Nebýt takovýchto silných a zároveň bláznivých bytostí ve více směrech a oborech, tak pozice ženy by několik století stagnovala ve společnosti na stále stejném místě. (Sany J. Z., 2016)

A i když spousta takových autorek přiznává, že rozdíl mezi mužem a ženou je zejména z hlediska fyzické náročnosti, je možné je poté zahlédnout, jak nelegálně tvoří v podpatcích, se kterými přeskakují zdi a běhají v kamení, což mně konkrétně vyráží dech a zároveň dojíká. A vždy mě rozesměje to, jak je pro muže důležité, aby při tvorbě nebylo nic slyšet, a tak si na spreje připínají různé magnety, aby nebyly slyšet kuličky ve spreji, a ženy nejenomže běhají

v podpatcích, ale k tomu jsou dobrovolně ověšeny náramky, řetízky a cinkacími náušnicemi, což musí být nejen zvukově rušivé, ale i extrémně nepohodlné...

1.3.1 PŘÍKLAD KONKRÉTNÍCH AUTOREK

„... A teď je otázka, co je pro koho větší svoboda? Jestli chodit barevnejma ulicema a nevědět, co tě čeká, a nebo se projít bezpečně pod dozorem kamer...“ (Sany, 2016)

Rozhodla jsem se vybrat několik autorek po celém světě, jejichž životy a tvorba dokazují, že je společnost přijala a ocenila. První ženy tvořící graffiti se u nás v Čechách objevují už v devadesátých letech. Jde například o Lelu, která tvořila v crew společně s několika muži. (Overstreet, 2006) Za větší zmínku stojí žena, která si v graffiti světě přezdívá „Sany“. Zasloužila se o první graffiti dokument, který se zabývá pouze graffiti tvorbou žen. Nejenže se snaží o jejich emancipaci, ale také dává prostor ženám k jejich vyjádření. Tento dokument nese název „Girl power“ a mapuje tvorbu žen po celém světě celých sedm let v patnácti městech, zároveň se životem Sany.

SANY

Se sprejováním začala už ve čtrnácti letech. Ovlivnily ji graffiti lemující cestu do základní školy. Všimla si určitých komunikačních prostředků této kultury a rozhodla se, že by jim ráda porozuměla. Je členkou dvou graffiti crew a to konkrétně „PUFF“ a „Girl Power“. Chtěla v tomto světě vynikat a upozornit na to, že ženy nejsou tak slabé, jak se zdají. Rozhodla se tak natočit se svým nejlepším kamarádem Ondřejem dokument, který mapuje životy známých graffiti autorek po celém světě. Tento dokument v podstatě zničil její dobré postavení v zaměstnání, jelikož se kvůli němu a několika nešťastným událostem zadlužila a to celkem značně ovlivnilo její tehdejší chování. Díky dokumentu a snaze komunikovat s ostatními graffiti writerkami se ale dostala ke společné tvorbě několika pieců s největšími ženskými graffiti hvězdami tohoto světa.

V dokumentu zároveň svým vyprávěním poukazuje na rozdvojenost životů těchto autorů. Rodiče netuší, za co jejich dítě utrácí výplatu a jestli je po nocích ve svém bytě nebo na ulici... (Sany J. Z., 2016)

Obrázek 4 - Girl Power – Print Screen traileru k filmu Girl Power

LADY PINK

Lady Pink je první ženou, která se proslavila tvorbou v metru. Narodila se v Ekvádoru, ale vyrůstala v New Yorku. Do graffiti světa svými kousky přispívá od roku 1979. Už na střední škole se dostala jako vystavující umělkyně do galerií. V dnešní době můžeme její díla nacházet v galeriích všude po světě. Její díla vyhledávají dokonce i známí sběratelé umění. V ulicích tvoří dodnes, ale své třicetileté zkušenosti s tvorbou využívá spíše na tzv. „murals“. Jedná se o velkoplošné malby, ke kterým je potřeba lešení, či vysokozdvižný jeřáb. Při těchto malbách spolupracuje s mladými lidmi, kterým své zkušenosti předává. Malba a práce s mladými lidmi jsou prý jejími největšími vášněmi. Tato žena je pro ostatní umělkyně obrovskou legendou a motivujícím člověkem. (Pink, 2016)

Obrázek 5 – Lady Pink a její tvorba

MAD-C

Tuto autorku jsem resigtrovala já sama jako uznávanou během mého dospívání. Byla to jediná žena, kterou muži této subkultury obdivali. Její tvorba oproti tehdejší writerům u nás byla velice čistá a originální. Používala pestré barvy, jejich přechody dokázala perfektně vyvážit, a i když její graffiti bylo čitelné pro ty, co její přezdívku a rukopis znali, tak pro laiky se v některých kouscích mohlo jednat o nádech abstrakce. Jejím pravým jménem je Claudia Walde. Narodila se v roce 1980 v Německu. Vlastní dva vysokoškolské tituly z oborů týkajících se grafického designu. Vypracovala se z bezbranné pubertální dívky pobíhající se sprejem po ulici až do nejvíce uznávaných graffiti umělců světa. Obdivuhodné na tom všem je, že patří mezi mladší generaci. Během svého působení v tomto světě vydala tři knihy. Psali o ní časopisy jako je National Geographic, The Guardian, The Source a desítky dalších... (MadC, 2013)

Obrázek 6- MadC a její tvorba

LAILA AJJAWI

Tato dvaceti pětiletá dívka používá graffiti k tomu, aby změnila způsob toho, jak její země uvažuje o ženách. Tvoří na zdi vzdálené od jejího domova několik metrů. Zed' se nachází v uprchlickém táboře Ibrid v Jordánsku. Protože tato dívka pochází z Palestiny, tvoří ve svém hidžábu, který doplňuje kvalitní respirátor. Vypadá jako superhrdinka. Je zastáncem toho, že musí mluvit skrz zdi, pokud jí tento talent byl nadělen. Má za to, že pokud nějakou energii předá do těchto zdí, mohou si ji pak vzít její spoluobčani, kteří právě takovou sílu potřebují. Žije v jednopokojovém bytu se svými rodiči a se čtyřmi z pěti sourozenců. Přes den navštěvuje svou práci a v noci chodí tvořit. Miluje koně, které často kreslí. Takovými obrázky zdobí jak své bydliště, tak i stěny v táboře. Kůň je pro ni symbolem svobody a síly. Laila upozorňuje svými malbami třeba na to, že její rodiče musejí bojovat i s takovými samozřejmostmi jako je studium. Její vzdělání totiž rodinu přijde ročně skoro na 200 000 korun českých. Tolik si dohromady vydělají její rodiče za rok, ale musejí z takové částky živit sebe, tak i

ostatní děti. Proto není reálné, aby vzdělání mohl mít v rodině každý. Před dvěma lety měl její otec zraněnou nohu, což mu zabraňovalo pracovat a vydělávat peníze. Rodina se nacházela opravdu v problematické situaci. (Gupta, 2015)

Obrázek 7 - Laila Ajjawi a její tvorba v pozadí

Laila upozorňuje na opravdové problémy, které je potřeba řešit. Přeje si, aby ženy, které si četly její zprávy, vzaly své osudy do vlastních rukou. Bojuje proti přístupu státu k sexuálnímu násilí, které je maskováno uzavíráním sňatků. Co si po uzavření manželství muž dělá se svou ženou, už je bohužel pouze jeho věc a znásilňování tak není vnímáno jako trestný čin. Upozorňuje dokonce i na výzkum UNICEF z roku 2009, kdy si 90% žen z její země myslelo, že jejich muži mají naprosté právo je bít a to nezávisle na periodice a míře. Otevřít oči ji prý pomohla až škola, kde se setkala poprvé s lidmi jiné víry. Ti měli i jiné názory a oplývali jinými myšlenkami a hodnotami. Manželství tak nebylo pro ni na prvním místě, snažila se mu vyhnout. Měla strach, že i jí vezme manželství všechno, co ji dělalo výjimečnou, že ji připraví o všechno, co ji bavilo. Až narazila na svého snoubence, který ji díky malbám našel na sociální síti. Zjistila, že mají podobné názory. (Gupta, 2015)

Tyto příklady jsou důkazem statečnosti a odhodlanosti, která se může skrývat i v ženských srdcích. Všechny příběhy světa s touto tematikou mají společné to, že tito lidé oplývají láskou k adrenalinu a umění, ale zároveň se jedná o různorodé příběhy, kdy se snaží prosadit svůj postoj, existenci a nápad. Ty jsou však, ale vždy odlišné a tak po celém světě vzniká nevyzpytatelná škála zobrazení lidské fantazie. Myslím si, že obě pohlaví jsou si v graffiti rovny. Každé z nich vyniká v něčem jiném. Muži mají tu výhodu, že jejich genové schránky v sobě nesou více dat pro přirozenou logiku než třeba ženy, které jsou více vedeny srdcem. Ženy si moc dobře uvědomují, že mají mnohem méně času na to, být naprosto volné, takže do tohoto období vynakládají veškerou svou energii. V době kdy přichází rodina a první děti se snaží skloubit oboje dohromady, ale s tou nelegální částí to je pro ženy moc morálně a mateřsky náročné. Většina žen poté ale přechází k legální větvi graffiti, kde se většinou naleznou znovu a zároveň tak objeví kompromis pro svůj vlastní život a život jejich rodiny. Samozřejmě se ale často stává i to, že žena svým mateřstvím ztratí naprostý zájem o své minulé koníčky a společně s přehodnocením svých životních hodnot se poté věnuje plně něčemu jinému.

Jedním ze známých příkladů, kdy se nelegální writerka svým mateřstvím změnila je **MICKEY**. Zároveň se jedná o nejdéle aktivní writerku v Evropě. Začínala tvořit v roce 1983 a pochází z Amsterdamu. Ta sprejovala do svých třiceti šesti let, než počala se svým partnerem dítě. Rok po narození jejího syna se rozhodla jeden večer věnovat adrenalinovému tvoření na vagónu vlaku. Tehdy byla ale úplně poprvé chycena přímo při činu. A to cestovala po celém světě, aby mohla sprejovat na různorodých místech s různorodými lidmi. Byla chycena po tolika letech zrovna, když na ni doma čekalo roční dítě. Sama uvádí, že tu noc, co čekala v cele, prožívala nejhorší pocity a došla na tom místě k mnohým uvědoměním, že touto cestou už znovu jít nemůže. Graffiti se tak věnuje pouze tou legální cestou a spíše jenom už rekreačně. Prozrazuje také, že pokud někdo žije takový život, kdy se věnuje dost intenzivně graffiti a je donucen svou tvorbu v životě omezit, tak stejně ve své hlavě neustále přemýšlí, jak by co namaloval, jaké barvy by použil a neustále kouká a navštěvuje obchody s graffiti pomůcky, i když už je úplně nevyužije. Ona konkrétně si dokonce našla svůj

domov v místě, které je v naprosté blízkosti železničního mostu, na který často ze svého okna kouká a raduje se, když na vagónu zahlédne nový piece, jejich kolegů... (Sany J. Z., 2016)

1.3.2 NÁZORY AUTORŮ NA SOUČASNÝ STAV GRAFFITI V ČECHÁCH

Tyto odpovědi jsem od autorů získala já sama při rozhovorech s nimi:

„Už jsme dospělý lidi, se svými závazky.. povinnostmi.. už se tak nepotkáváme... Když jsem se naposledy s někým potkal z bandy, tak jsme řešili obklady do koupelny. Spousta z nás má manželky, děti, pejsky, nemovitosti, o který se musíme starat. Takže tyhle věci tak trochu ustoupily na druhou kolej. Nějaký vazby tam samozřejmě pořád jsou. To z nás nikdy nezmizí, ale už to prostě není priorita. Musíme se starat a nějakým způsobem zaopatřovat svoje existence. Samozřejmě jsou tam pořád pankáči, který to žijou a živí se převážně jen zakázkami, ale to jsou spíš jen výjimky, který potvrzují pravidlo.“ (OJay, 2018)

„Graffiti jako vše se změnilo, dřív nebyli writeři napříč kontinenty propojení jako dnes. Nebyl instagram, nebyl youtube a také ne moc informací. Dnes je tomu úplně jinak. Graffiti není pro mě jen o pár písmenech, ale je to life style, pohled na věci, pohled na svět, je to svoboda a možnost cestovat a poznávat lidi s podobným naturelem a místa, která jsou normálnímu člověku skryta. V začátcích to byla pro mě zábava, seberealizace a i hlavně boj něco dokázat. Že to mohu dělat taky a dobře. Toho jsem dosáhla a dnes vnímám graffiti jinak, snažím se to předávat dál a zajímají mě i další formy umění, do kterého graffiti transformovalo. Jako je street art, mural art atd. Girl Power ovlivnilo mnoho žen a velký počet z nich mě kontaktovalo. Takže ano, již v průběhu natáčení jsem věděla o ženách, které jsou zajímavé, ale do devadesáti minut nebylo možné dostat všechny. Graffiti od slova „graff“ je o písmenech je vždy děláno spreji. Street art vznikl později a můžete použít

jakékoliv techniky. Graffiti je life style ale street art ne. Většinou je dělaný umělci. Graffiti je na ulici pro všechny a zadarmo, kdežto street art penetruje do galerií. Protože mu normální lidé rozumí a jeho myšlenky jsou dobře čitelné. Graffiti v galeriích nefunguje, je to jako zvíře v zoo, už není divoké. Graffiti a třeba i hlavně politické, bylo vždy proti systému, je to revolta. Když se však street art začne prodávat za desítky tisíc dolarů bankovním manažerům, tak je to naopak kooperace se systémem. Takže již z podstaty věci se graffiti writeři se street artisty moc nemusí. Graffiti writeři zůstávají v anonymitě, tvoří zadarmo... Street artisté chtějí mířit do galerií, stávají se slavní a svá díla prodávají.“ (Sany, 2018)

1.3.3 PROMĚNY PROCESU

Jak je z některých výpovědí zřejmé, tak aktivní writeři se po potyčkách s obyčejným dospělým životem a ordinárními starostmi stáhli do ústraní a na jejich tvorbu už v podstatě nezbyvá žádný čas a někdy už ani finanční prostředky, jelikož mnoho z nich musí živit svou rodinu. Také už mnohým z nich nestojí za to riskovat zatčení policií, jelikož na ně doma čekají jejich vlastní děti. Nové generace se věnují spíše novým fenoménům, jako jsou například sociální sítě. Ty nahradily možnost ukázat svou tvorbu světu a v dnešní době mají mnohem větší rozsah, což se prosazení týče, jelikož můžete svou tvorbou oslovit osoby třeba na druhém konci světa. Sociální sítě změnily také vnímání graffiti a street artu. Což potvrzuje samotná Sany. Sdílejí se fotografie těchto obrazů ve veřejných prostorech, ale jelikož jde o velice sledovanou záležitost i ze strany policie, objevují se tak příspěvky hlavně z legálních prostor. Pokud se dnes někdo rozhodne neschovávat svou tvorbu u sebe doma v šuplíku, tak se snaží vymyslet cestu své tvorby tak, aby vytvářel produkty, které by se daly prodat nebo poslat dál, což u graffiti není možné.

K tolik kritizovaným reklamám ze strany graffiti writerů nakonec inklinuje i jejich nynější tvorba. Tím, že dokázali svůj rukopis dostat na velice kvalitní

úroveň, tak dostali možnost od mnoha firem prosadit se pomocí zakázek, které jim nabízejí. Fenomén graffiti se stal na jednu chvíli dost moderním prvkem interiérů různých budov. A tak mnoho graffiti writerů inklinovalo pouze ke street artu a svou životní filozofii zaměnili za peníze a pohodlí. Nebo se také z jejich části stali urbexeři.

Z důvodu dospívání prvních generací writerů se začínají měnit prostředky, pomocí kterých se vyjadřují. Písmena jsou příbuzná s typografií, a tak se hodně writerů zaměřilo na stylizace jednotlivých písmen nebo fontů. Nezamlouvalo se jim jejich neustálé zařazování mezi vandaly, rozhodli se vynaleznout jiné techniky, které by na zvolených budovách nebyly tolik permanentní, ale zároveň by splnily svůj účel. Několik takových umělců se ze sebe rozhodli smýt nelegální minulost a graffiti začali vytvářet v počítačích. Začali finální verze svých výtvorů promítat na budovy pomocí dataprojektorů či laserů. V České republice je možné setkat se s projektem Networkstreetart (NSA), který se věnuje propojování nových médií a umění ve veřejných prostorech. V zahraničí stojí za zmínku určitě umělecké uskupení The Graffiti Research Lab, ti také používají velkoformátové projekční technologie.

Zhruba před pěti lety bylo na našem území celkem moderní vytvářet si vlastní stěnu za pomoci fólií, které se obmotávaly kolem páru stromů. Vznikla tak možnost tvořit v podstatě všude, kde se nacházely stromy. Dodnes se tato technika používá, ale postupem času začali lidé kritizovat i toto. Při instalaci v lesích totiž docházelo ke zranění lesní zvěře, která se do igelitu zamotávala. Objevovalo se hodně případů, kdy autor po sobě své graffiti tvorbě nepřišel zrecyklovat materiál, a tím narůstalo znečištění lesů. Tento způsob je ale velmi funkční například na festivalech, které se ve městech pořádají jen na určitou dobu. Graffiti na festivalech fungují jako doprovodný program. V Plzni je možné zahlédnout graffiti tvorbu například na Pilsen Busking Festu. Minulý rok existovalo více stanovišť, která nabízela opravdu zajímavou podívanou. S údivem a zvědavostí přicházely všechny generace naší společnosti. Tím, že může být větší část společnosti svědkem

legálních graffiti a vidět jejich náročnost, se tato tvorba dostává pomalu do lepšího podvědomí nezainteresovaných osob.

Autoři graffiti do lesních ploch něco dopravili, zároveň si z tohoto prostřední i něco vzali. Mám na mysli mech. Za jeho použití vznikají ekologické graffiti, kdy se buď pracuje s pláty již vyrostlého mechu, nebo se vytváří úplně nové podmínky pro zrození mechu z jeho starých součástí, medu, jogurtu a vajíček. Různé druhy mechu (záleží na geografickém rozpoložení) oživují industriální městské krajiny. Kvalitnější a výhodnější prostředí pro práci s pláty mechu se nachází ve Spojených státech amerických. V naší zemi je klasický lesní mech (zhruba tři základní druhy) velice výškově nestabilní. Jeho struktura je málokdy přizpůsobitelná, co se týče následné manipulace pro tvorbu. Pro společnost jsou mechové náhražky původních graffiti mnohem přijatelnější a působí na okolí sympaticky.

Řada fanoušků fenoménu graffiti neoplývala nadšením z toho, že všechna graffiti díla jejich oblíbených autorů jsou roztahaná po celém světě a nedají se přemístit. Zároveň s původními graffiti zanikla možnost si dílo i v soukromém interiéru přemísťovat v závislosti na stěhování majitelů apod. Pomalu se tak začali graffiti writeři vpíjet do expozic konkrétních galerií. Dnes lze celkem běžné vidat graffiti na plátnech na různých výstavách. Jedním z hodně vystavujících umělců ze světa graffiti je již zmiňovaná MadC, která svůj talent obhájila natolik, že její díla se dnes prodávají v řádech milionů. V České republice je možné v galeriích, ale i ve veřejných prostorech zahlédnout díla autora, který si přezdívá Epos 257. Mně osobně se zaryl do paměti dílo s tématem střelby z domácky vyrobené „zbraně“, ze které střílel na billboardy podél silnic barevné náboje. Tak na prázdných nevyužitých billboardech vznikala akční a spontánní abstrakce. Zároveň mě zaujala i jeho loupež portrétů kandidátů na volby prezidenta z dalších billboardů a jejich následné zarámování pro jeho výstavu.

Po celou dobu, co si graffiti všímám, se neproměnila pouze jejich podoba, ale i jejich samotné vnímání společností v jednotlivých státech. Kvůli mnoha

faktorům, mezi které patří například rozdílná kultura, rozdílné politické podmínky, a i ty podnebné, se graffiti v každém státě rozvinuly odlišně. Pro mě mezi nejvíce ovlivněná města graffiti v Evropě patří Berlín a Barcelona. Někde ve zlatém středu se nachází Praha a za ní hned Vídeň. Mezi město, ve kterém se zřídka objevují graffiti, řadím Budapešť. Berlín je za pomoci graffiti hodně opěvován. Berlínská zed' je pro writery vrcholným prostorem, kde se mohou vyjádřit, proto si jejího využití nesmírně váží a neplýtvají její prostor k nic neříkajícím obrazům. Berlínské metro je spíše undergroundovou částí, ve které se podepsali i ti, kteří se graffiti nevěnují naplno. Barcelona je na tom podobně, jako Berlín, ale s tím rozdílem, že z barcelonských graffiti srší i prvky divokého kriminálního života. Writeři z Barcelony nešetří ani auta, výlohy, značky ani větší kameny podél pláže. Vlastnit v takovém městě jednobarevnou dodávku je jako tiše vykřikovat, že o vandalském potagování vašeho majetku naprosto toužíte. Barcelona je tedy street artovým uměním i jeho bratrským vandalismem přímo zahlcena. Je toho až příliš, oči diváků neví, na co se dříve zaměřit, a dokonce tak zanikají i velmi krásné pohledy na staré památky města. Barcelona má dvě tváře. Přes den ji patří ta přiměřená a kouzelná, v noci po stažení rolet, pro ochranu výloh se Barcelona promění v tajuplné nebezpečné město, jelikož všechny rolety jsou přesprejované. Na legálních prostorech v Berlíně a Barceloně hlavně v poslední době převládá spíše obecně street art. Graffiti ubývá, jelikož často využívají legální prostory umělci, kteří se nikdy graffiti nevěnovali, a tak vytváří v ulicích spíše velkoformátové obrazy, které jsou založené na jiném konceptu než graffiti. Nyní je velkým trendem tvořit tzv. městské pozadí. Autor navrhne a vytvoří design plochy zdi tak, aby si návštěvníci daného místa mohli před dílo stoupnout a zachytit se společně s místem tak, aby to dobře fungovalo i pro sociální sítě. To znamená, že na hodně místech lze nalézt křídla, ke kterým si divák stoupne a na fotografii to vypadá, že se jedná o jeho vlastní křídla. K takovému obrazu se často píše i konkrétní název místa a rok kvůli proměnlivosti stěn.

Velkou změnou si za uběhlá léta prošly i bezpečnostní složky měst. Kvůli stále narůstajícím teroristickým útokům se ostraha konkrétních míst musela

navýšit opravdu velkou měrou. Bezpečnostní systémy jsou vylepšeny o tisíce kamer, které sledují veřejný prostor. Policie navýšila počet svých hlídek a vybavila je úplně novými technikami. Proto se úplně minimalizovaly šance k tomu, aby někdo dokázal nasprejovat nelegální graffiti bez povšimnutí a trestu. Takovými místy, které dostaly úplně novou tvář, jsou městská metra. Několik řetězů se zámky, nehlídaná depa a desítku kamer nahradily v mnoha případech stovky kamer, početné hlídky, které ostražitě dvacet čtyři hodin denně sledují děj v depech a hlavně se nahradily bezpečnostní zámky na složité systémy, které bez elektroniky a různých hesel v podstatě nejdou otevřít. Jen v několika málo případech se graffiti v podzemí meter dočkaly zakonzervování a jejich následného prezentování jako součástí podzemní galerie.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

V této části mé diplomové práce bych ráda popsala proces celé tvorby a přípravy, které k ní patří. Graffiti mě podvědomě přitahují už od mého dětství. Myslím si, že v první řadě mě na nich vždy fascinovala jejich velkoformátovost a také umístění ve veřejném prostoru. Vyrůstala jsem v malé vesničce, kde bylo opravdu málo mých vrstevníků a nikdo se o úhlednost vesnice nestaral. Takže když jsem objevila malý náznak graffiti v okolí mého bydliště, radovala jsem se, že existuje někdo v podobném věku jako jsem já a s podobným zájmem. Zároveň mi autor takovou prací zpestřil okoukanou scenérii chátrajícího okolí okolo našeho domu. Zároveň jsem byla obklopena přírodou a graffiti byly pro mě skrytým znakem městského života, který jsem tak strašně moc chtěla postupem času poznat.

Pro koncept práce jsem vycházela ze základů prvotních graffiti. Toužila jsem moc neříkající přezdívky nahradit něčím, co by mělo mnohem hlubší význam. Zaujala mě část, která oslovovala mnohem širší společnost. Texty ve veřejném prostoru jsou spíše reklamního charakteru a mezi nimi se u nás objevují spíše syrové vandalské kousky jmen. Málokdo se rozhodne takový prostor využít k motivaci a podpoře ostatních, aniž by se za tímto činem neskrývala chuť k finančnímu obohacení autorů. Zamlouvala se mi myšlenka, že existuje možnost, kdy mohu legální prostor využít k tomu, abych někomu vnukla alespoň malou myšlenku k tomu, aby zlepšil svůj den. Taky možnost někomu vykouzlit úsměv na tváři mi připadala k nezaplacení.

Prvním krokem ke zrealizování mého úkolu, bylo oslovení Městské policie v Plzni. E-mailem jsem se snažila zjistit stav aktuálních legálních prostor v Plzni. Všechny webové stránky, které se zabývaly fenoménem graffiti, sice o některých legálních prostorech informovaly, ale jejich aktuálnost se v posledních letech pomalu změnila v neaktivitu. A tak jejich věrohodnost nebyla pro mé účely úplná. Těžké bylo odhadnout, komu e-mail směřovat, abych dostala pravdivou, aktuální odpověď. Rozhodla jsme se e-mail adresovat na operační oddělení Městské policie v Plzni. Na jejich reakci

jsem nemusela čekat dlouho. Byla jsem přesměrována ke kompetentním osobám, které jsem se snažila před tím vyhledat. Získala jsem odpověď vedoucího odboru analýzy a prevence kriminality, který na mé otázky odpověděl velice rozsáhle. Jeho přístup mne velice příjemně překvapil. Nesnažil se mě odbýt několika větami. Svůj čas věnoval tomu, aby vypátral opravdu všechny legální prostory v Plzni. Informoval mě, že o výběru legálních míst rozhoduje Správa veřejného statku města Plzně.

S překvapením jsem se tak dozvěděla, že aktuálně v Plzni existuje jedenáct legálních prostor k tvorbě graffiti. Věděla jsem s jistotou zhruba o třech místech, tudíž mi takové číslo přišlo opravdu vysoké. Tyto informace byly pro mě dobrou zprávou. Ukazuje to snahu města zpřístupnit writerům co nejvíce míst, aby neměli zapotřebí ničit cizí majetek. V dřívější době si spousta writerů své nelegální graffiti obhajovalo tím, že legálních míst je opravdu málo a pokud nějaké jsou, tak už jsou přesprejované opravdu kvalitními graffiti, které nechtějí přesprejovat. Ne že by jejich tvorba nebyla kvalitní, ale vytvořili by si s daným autorem problém.

Druhou stránkou věci je to, že legální graffiti pro writery není tak lákavé (jsou nedobrodružné), proto se mu vyhýbají. Což je opravdu velká škoda, ale na tomto faktu graffiti byly založeny. Nicméně ze strany města je vidět snaha, což opravdu cením a za sebe si toho moc vážím. E-mail vedoucího odboru analýzy a prevence kriminality neobsahoval pouze text s informacemi, ale také fotografie konkrétních aktuálních legálních prostor pro tvorbu graffiti. To mi velice napomohlo k orientaci mezi danými místy. Překvapující pro mne bylo, že jen pouhá část těchto míst byla využita k takové tvorbě. Spousta těchto prostor byla sprejem dotčena minimálně. Proto byl pro mě snadný i výběr místa k mé vlastní tvorbě. Vyhnula jsem se tak poničení cizího díla. Také mi bylo oznámeno, že pokud nastanou komplikace s tvorbou ve veřejném prostoru s hlídkami Policie ČR a Městské policie v Plzni, tak se mohu odvolat na již zmíněnou komunikaci a domluvu. Takový komfort, který mi byl pomocí e-mailu ze strany Městské policie v Plzni dopřán, jsem nečekala. Je důkazem toho, že když se osoba, která se

chce věnovat graffiti, rozhodne pro legální formu tvorby, tak se setká opravdu s velice vstřícnou zpětnou vazbou a hlavně tím získá opravdový klid a hrdost na „své“ město.

Místa, kde se nacházejí legální prostory k tvorbě graffiti v Plzni

- 1) ul. Lidická x ul. Ledecká
- 2) ul. Lidická x ul. Majakovského
- 3) ul. Karlovarská – Lochotínský park
- 4) ul. Na Chmelnicích x Kotíkovská
- 5) ul. Plaská
- 6) ul. Brněnská
- 7) ul. Vejprnická x T. Brzkové
- 8) ul. Vejprnická
- 9) ul. Vejprnická – zeď, u které se točí tramvaje MHD
- 10) ul. Edvarda Beneše – zeď, u které se otáčejí autobusy MHD
- 11) ul. Rokycanská v blízkosti ul. Rodinná

Rozhodla jsem se pro legální prostor, který se nacházel v klidné části Předních Skvrňan. Jedná se o zeď, která je mezi potokem a místem, kde se otáčejí tramvaje. To místo znám, jelikož tudy chodím na procházku. V pozdních hodinách se toto místo zdá celkem nebezpečné, a tak jsem ho chtěla něčím osvětlit. Okolní legální prostory jsou navíc zcela zaplněné klasickými graffiti (přezdívky) autorů. Tudíž jsem do této části chtěla přinést také něco nového.

2.1 VÝBĚR TÉMATU

Kvůli tomu, že jsem se rozhodla být zastáncem toho, že graffiti by měly využívat svého umístění k hlubším poselstvím, jsem se chtěla vydat v mé tvorbě cestou, která by se týkala hlavně konceptuálního umění.

Měla jsem tak v plánu vytvářet věci, které by divákovi vnukly myšlenku, se kterou by část svého dne ve své hlavě pracoval. Chtěla jsem zobrazovat printscreeny mobilních telefonů, které máme podvědomě uložené, jelikož je vidáme každý den. Měla jsem v úmyslu neměnit jejich vizuální podobu, ale obměňovat jejich obsah. V tom smyslu, že pokud nastartuji automobil, na obrazovce mobilního telefonu se objeví informace, že do cíle „Domov“ mi zbývá například hodina a sedm minut a doprava je mírná. Celou vizuální podobu tohoto sdělení jsem chtěla velkoformátově přenést do veřejného prostoru. Pozměnila jsem informace, které by se týkaly více veřejnosti, a poukázala bych na několik méně známých témat. Z naprosté všední banality bych tak mohla otevřít dveře několika uvědoměním. Například tím, že do této konkrétní situace bych pozměnila oznámení telefonu o cestě domů, k cestě na Policii ČR. Měla jsem v plánu přesně si spočítat metry, které by zbývaly do nejbližší stanice Policie ČR a oslovit tím anonymně několik osob. Konkrétně jsem daný text chtěla proměnit v takovýto text: „Osm minut zbývá do cíle Vysvobození. Z tohoto bodu Vám nikdo nebude bránit v cestě, do základny Policie ČR zbývá 456 metrů.“ Finální podobu jsem nejdříve chtěla obohatit texty z mé knihy „Někdy se peklo jeví jako ráj“. U tohoto případu bylo mým cílem celý „obraz“ obohatit o text „Oblíct se a stejně si připadat nahá, kam až ten pocit sahá.“ Což by upřesnilo, pro jakou cílovou skupinu je obraz vytvořen. Chtěla jsem tak oslovit týrané nebo znásilněné ženy, aby bojovaly a nenechaly tyto ohavné trestné činy bez trestu.

Po několika týdnech práce na konceptu jsem si uvědomila, že jsem své žáky vedla a ještě v budoucnu povedu ke svobodné legální tvorbě ve veřejném prostoru a takové téma bylo tedy velice svazující. Ve výtvarném zpracování také

dost omezené. A témata, které jsem hodlala zpracovat, byla do výuky výtvarné výchovy střední školy moc drastická a depresivní. Nechtěla jsem v žácích vyvolávat nepříjemné pocity. Mým cílem bylo je naučit něco nového tak, aby z toho měli opravdu dobrý pocit. Proto jsem od tohoto tématu a zpracování opustila.

Přešla jsem tak od mnoha pravidel k úplné anarchii. S pomocí sprejů a šablon jsem s nimi chtěla vytvářet naprostou abstrakci, kdy bych řešila kompozici a kombinaci barev. Neustále mi v myšlenkách zněly věty lidí, které jsem často slyšela. Bylo mi jasné, že nebudou chápat, proč by měla být abstrakce ve veřejném prostoru. Pobouřilo by je, že existuje další pro ně nic neříkající druh čmáranic kolem jejich domů. Zkusila jsem vytvořit několik skic, ale neustále jsem u takové tvorby postrádala kus sebe, tvorbu s hlubšími významy. A stopy graffiti jakoby najednou smývalo moře ostatních výtvarných směrů.

Protože jsem chtěla stále zachovat co nejvíce svobody pro výtvarné zpracování mých žáků do výukových jednotek, rozhodla jsem se udělat kompromis. Abstrakce v mém výtvarném vyjádření zůstala, ale mým záměrem se stalo její obohacení o graffiti prvky v podobě tagů, kdy by se na každém z obrazů jejich skrytý význam odhalil za pomoci určitých okolností. Napadla mě tak práce s UV spreji a spreji, které pohlcují denní světlo, aby mohly zářit ve tmě. Vytvořila jsem si tak možnost tvořit obrazy ve vrstvách, které by byly viditelné pouze za daných okolností.

2.1.1 VÝBĚR KONCEPTU

Jelikož jsem po čase vytvořila základní formu a strukturu práce, bylo načase promyslet koncept konkrétních prací. Už od začátku jsem měla v sobě skrytě rozhodnuto, že věnuji téma boji s panickou poruchou. Potřebovala jsem

navázat kontakt s lidmi, kteří touto poruchou trpí a zároveň bylo mým cílem je alespoň z části povzbudit, protože je to pro ně nesmírně důležité.

„Panická porucha patří mezi časté a přitom poměrně závažné poruchy. Hlavní projevem jsou záchvaty výrazné úzkosti (tzv. panické záchvaty neboli ataky), které nejsou spojeny s žádnou konkrétní situací a nelze je předvídat – přichází nečekaně. Záchvat úzkosti trvá většinou půl hodiny a vyznačuje se intenzivním strachem o život nebo strachem, že se přihodí něco hrozného. Časté jsou i tělesné příznaky – svírání až bolest na hrudi, třes, problém s dýcháním, nevolnost, závratě, mohou být pocity depersonalizace a derealizace. Zážitek záchvatu je ovšem do takové míry nepříjemný, že vede k rozvoji anticipační úzkosti, tj. strachu z dalšího záchvatu. Tento strach brání vzdálit se z bezpečného prostředí a nutí dotyčného vyhýbat se otevřeným prostranstvím nebo prostředím s velkým množstvím lidí – má obavy, že by i zde mohlo dojít ke vzniku záchvatu. Tím se může rozvinout nadměrný strach z otevřených prostor – agorafobie.“ (Polách, 2015)

Z toho důvodu, že jsem si vědoma strachu, který tito lidé vlastní k otevřeným místům, kde se nachází hodně lidí, mě napadlo jim takový prostor zpříjemnit. Dát jim najevo, že na jejich obavy nejsou sami a nemusejí je tolik skrývat. O této poruše se totiž celkově málo hovoří a spousta lidí nic netuší o její existenci. Tato porucha se většinou poprvé projevuje u lidí ve středoškolském a vysokoškolském věku a naprosto těmto zasaženým osobám změni život. Přístupy lékařů k této nemoci jsou mnohdy odlišné. Proto je důležité těmto lidem poskytnout oporu, se kterou se moc nepotýkají. Zároveň zasadit tuto problematiku do veřejného prostoru mi přijde vhodné z toho důvodu, že bojuji za zviditelnění tohoto problému, aby se dostal do podvědomí širší veřejnosti. To poté napomáhá k většímu pochopení celé situace, na kterou jsou zasažení jedinci naprosto sami. Podle mne, kdyby se i školní prevence více věnovaly této tématice, zamezí se tak i několika zbytečným vyhasnutím mladých nadějných životů.

2.2 PRŮBĚH KONKRÉTNÍ TVORBY

První krok samotné tvorby započal vybavením se dostatečného množství potřebných pomůcek. Bylo nutné, aby se s mými výtvarnými díly dalo manipulovat pro různé účely, proto jsem se rozhodla vybavit svůj „ateliér“ několika metrovými rolemi rýsovacího papíru. Abych dostatečně nasimulovala venkovní zed', na kterou se tvoří nejčastěji. Stloukla jsem si 3 m x 2 m dřevěný rám s podstavci, na který jsem rýsovací papír přišpendlila, aby se na něj dalo pohodlně tvořit. Poté jsem vyhledávala vhodné internetové obchody, které se věnují přímo graffiti příslušenství. Pokaždé jsem si objednávala z jiného obchodu, protože vždy jsem vyhledávala jiný druh sprejů. Snažila jsem se získat velkou škálu odstínů barev, ale také jsem experimentovala se spreji, které dokázaly vytvořit různé struktury. Pro finální podoby obrazů jsem nakonec zvolila dokonce i spreje, které jsou viditelné pouze za UV záření, a nebo za úplné tmy. Nákupy sprejů jsem doplňovala výběrem různých trysek, které mi zajišťovaly bohatý výběr stop a rozstříku sprejů. Dodatečně jsem si zajistila i tagovací fixy, kterými jsem v obrazech vytvářela různé detaily. A protože jsem chtěla celou tvorbu ozvláštnit i jinými prvky z různých technik, pracovala jsem několik týdnů i s košťaty, hřebeny a zubními kartáčky, které jsem namáčela do akrylových barev a dotvářela jsem tak s nimi další detaily obrazů.

V původním zadání mé diplomové práce jsou zaznamenány jiné rozměry, než jaké nesou finální obrazy. Důvodem redukce rozměrů byla jejich nevýhoda v instalaci pro budoucí obhajobu a následnou manipulaci.

Výhodou zastřešeného ateliéru bylo to, že mě v mé tvorbě nemohlo ovlivnit počasí. Akorát v zimních měsících, když se objevily opravdu velké mrazy, bylo celkem nemožné tvořit ve velkém prostoru bez jakéhokoliv vytápění. Bojovala jsem tak v jednu chvíli i s vlhkostí a s pomalým zasycháním barev. Tvorba v domácím prostředí byla oproti tvorbě v terénu velice klidná. Získala jsem tak čas a pohodlí k tomu, abych dokázala pro sebe najít vhodnou cestu tak, abych za její pomoci znázornila to, co mám na srdci. Zároveň jsem tak měla

prostor k tomu, abych nacházela neustále nějaké nové nápady k tomu, jak tvorbu se žáky na takové téma udělat opravdu pestrou. Napadaly mne neustále různé alterace k pojetí takového výtvarného směru.

Sprejování v terénu pro mne mělo největší kouzlo. Bylo mi celou dobu jasné, že se tvorba graffiti ve venkovních prostorech nedá srovnávat s tvorbou uvnitř. To, co dokáže člověk vytvořit venku na legálních prostorech, je totiž mnohem těžší, než pod střechou v místě, kde žije. Odlišností těchto dvou míst je v zásadě mnoho. V otevřené městské krajině musíte jako umělec bojovat s počasím, s přicházejícími a mluvícími diváky, se zasazením do prostoru, s kvalitou podkladu, s řešením vylepšení podkladu, musíte dokázat odhadnout dostatečný počet sprejů a potřebných barev, musíte na to mít dostatek financí a dokonce i dostatek času, protože vracet se několikrát k nedodělanému obrazu vás ohrožuje v tom, že vaše dílo napadne jiný writer, a hlavně musíte mít trpělivost. Použít nespočet sprejů a využít svůj jediný volný čas k tomu, abyste zjistili, že za takovou tvorbou je skryto mnohem víc práce na sobě samém, než jste čekali, je někdy strašně demotivující.

Ještě před tím, než jsem se vydávala tvořit na legální prostor v Předních Skvrňanech, jsem si pokaždé dopředu zkontrolovala předpověď počasí. Nejednou mě to zachránilo před bouří, která by ohrožovala mé obrazy. Až po zvolení prostoru jsem si všimla nejenom jeho výhod, ale hlavně nevýhod. Nechtěla jsem zasahovat do jiných legálních prostor, abych zbytečně nezohydňovala cizí díla. Proto jsem se rozhodla pro zed', která se skládala z desítek panelů a hlavně na nich bylo minimum tagů a pár akrylových maleb, které byly viditelně hodně staré. Ty se nakonec vyklubaly v obřího nepřítele celé mé tvorby, jelikož po nanesení daných podkladových barev se neustále odlupovaly. Kvůli struktuře zdi nebylo jejich naprosté odstranění možné. To mi přidělovalo velké starosti, ale zároveň radost v tom, že jsem si konečně dokázala uvědomit, co je na začátku tvorby opravdu důležité řešit. Zároveň rozdíl mezi UV sprejem a fosforovým sprejem je opravdu velký. Každý fosforový sprej, co jsem si pořídila, nebyl plně funkční. Byly s nimi obrovské problémy a neustále vytýkaly.

V okolí této zdi je možné najít potok, velké množství stromů, cyklostezku, také několik mostů a dokonce i přejezd pro projíždějící vlaky. Tematicky se mi tak zamlouvala blízkost právě s vlaky, kvůli minulosti i současnosti nelegálních graffiti. Byly jsme si tak blízko. Kvůli tomu jsem si dokonce zvolila ty panely, které byly nejvíce viditelné z projíždějících vlaků. Snažila jsem se tak přiblížit myšlení opravdových writerů. Práce venku mi konečně poskytla i několik kolemjdoucích, od kterých jsem nikdy nevěděla, co čekat, a to na tom pro mě bylo nejzajímavější. Povedlo se mi narazit na opravdu zajímavé lidi. Polovina z nich si během své cesty dílo pouze prohlédla a beze slov šla dál. Ta druhá polovina kolemjdoucích zastavovala, a sama od sebe se ptala na různé otázky, zřetelná byla jejich názorová rozmanitost. Milé pro mě bylo seznámení se starším pánem, který venčil svého psa a sám za mnou přišel s otázkami. Byl na mne velice milý a okamžitě se mi začal svěřovat s tím, jak je nešťastný, že graffiti nerozumí. Ptal se mě, zdali se jedná o nějaké tajné znaky, jestli mezi sebou komunikujeme, a nebo jaký účel ty znaky mají. Byla vidět jeho snaha danou věc pochopit, ale sám uznával, že by pro něj bylo přijatelnější, kdyby se tvořily ve veřejných prostorách obrazy, pro které by měla diskurs většina společnosti. Musela jsem mu tedy vysvětlit rozdíl mezi graffiti a street artem, aby si uvědomil důležité informace. Po dlouhém rozhovoru jsem zjistila, že se jedná o bývalého pedagoga z naší fakulty, který vyučoval filozofii. Oba jsme se zasmáli tomu, že uvažujeme podobně navzdory našemu věkovému rozdílu a já mohla jít tvořit dál. Jiný pán se za mnou rozhodl vydat, aby mi poděkoval, že se o ten ošklivý prostor snažím nějak starat a divil se, že nemám nějakým způsobem chráněné oči, jelikož byl silný vítr. Jeden z kolemjdoucích měl na sobě oranžové triko a zřejmě si myslel, že za stromy u blízkého potoka není vidět. Toho zajímalo, co mám v plánu s lepící páskou na vybrané zdi.

Počítala jsem spíše s kritikou. Nevím proč, ale měla jsem v podvědomí zakódované, že kolemjdoucí vnímají jen to, že někdo „čmárá“ po cizím majetku, a to posiluje předsudky ostatních lidí. Já jsem ale žádnou kritiku nezaznamenala. Paradoxně mě to hodně rozesmutnilo, protože jsem zjistila, že i na to jsem se velice těšila. Myslím si, že těm, co se má tvorba nezamlouvala, za to nestálo, aby se se mnou zdržovali u nějaké zdi, která pro ně tolik neznamená. Z rozhovorů

osob, které procházely kolem mě, jsem zaslechla spíše šokující reakce na to, že jsem dívka a volím si takovou zábavu.

Dodnes ani nevím, jestli na mě někdo zavolal policii. Ta byla na celou akci připravená, a tak je možné, že případné volající ujistila, že se jedná o legální tvorbu. Pro jistotu jsem u sebe měla potřebné doklady a důkazy, že takovou tvorbu mám opravdu povolenou. Pro mě se totiž jednalo o opravdu nezvyklý pocit, někomu cizímu ničit jeho práci. Tu zeď musel někdo stavět s představou, že bude čistá a funkční zcela jinak.

2.3 POPIS OBRAZŮ

2.3.1 BORN TO FIGHT (PŘÍLOHY I-IV)

První obraz (z mých tří finálních graffiti) nese název „Born to fight“ – „Zrozen k boji“. Jako jediný je nezvykle tvořený na výšku. V obraze jsem pracovala s tagy, díky kterým jsem reagovala na tvrzení lidí, kteří trpí panickou poruchou. Mnoho z nich totiž své příspěvky na sociálních sítích komentují hashtagy s heslem „Born to die“ – „Zrozen zemřít“. Chtěla jsem na toto spojení reagovat tak, aby takovým lidem bylo jasné, že není nutné nic vzdávat. Důležité je bojovat. Rvát se do poslední chvíle a pokud možno to nikdy nevzdat. Barevnost ve spodní části obrazu je volena tak, aby působila energicky. Přechod těchto barev do černé symbolizuje lehký přechod mezi dobrou, vyrovnanou náladou a nečekanou úzkostí. Na každém z nás je, vybrat si, jak se navzájem tyto dvě věci budou pohlcovat. Takový obraz je možný vnímat i obecněji. Lze ho v podstatě chápat jako postoj ke všemu, co nám život nabízí. Zlaté prvky v obraze symbolizují vykrystalizované, krásné životní momenty, které je potřeba si uvědomovat a vážit si jich.

UV záření v tomto obraze napomáhá k dořešení jeho významu. Černá splyne s okolní tmou a tak je jasné, že energické barvy ve spodní části převládají. To lepší vyhrává. I když jde o klišé, musí to tak být. To jak člověk

přemýšlí a uvažuje je pro jeho život klíčové. Nápis „Born to fight“ se proměňuje ve spojení „Born to fly“ - „Zrozen létat“ a je doplněn motiv kolibříka (UV vyobrazení jsem tvořila za pomoci šablon, které v graffiti světě také tvoří velkou úlohu), který bývá symbolem svobody a radosti. Někdy však i křehkosti. Zvláštností na kolibříkovi, kterého jsem vytvořila, je to, že místo jeho hlavy jsem vyobrazila hlaveň revolveru. Označuje to tak spojení obou tváří obrazu a textů, které obsahuje. Tedy spojuji životní boj s následnou svobodou, ale nekončící drsností a průbojností, kterou si člověk musí zachovat, aby zahubil své úzkosti.

2.3.2 IT'S NOT YOUR FAULT (PŘÍLOHY V – VI)

Druhý obraz „It's not your fault“ – „Není to tvá chyba“ měl nejprve jinou podobu. Zkoušela jsem různé barvy a jejich působení s ohledem na zmiňované téma. Šlo mi o volbu barev, které budou v člověku vytvářet pozitivní pocity. První podoba tohoto výtvarného díla byla vytvářena na bílém pozadí, a tak v UV záření rušila bílá prvky vyobrazené šablonami. Zároveň původní zelená barva nakonec nepůsobila pozitivně, jak jsem si přála. Proto jsem celý obraz barevně a strukturálně předělala a vytvořila nový, pro mě působivější obraz, při čemž jeho kompozice zůstala stejná.

Text napsaný tagovým fontem je opět možné stáhnout na obecnější témata týkající se mezilidských vztahů, ale po rozsvícení UV světla se objeví obraz, na kterém jsou lidské dlaně, do kterých samovolně padají léky. Měla jsem konkrétně na mysli antidepresiva. Naše zdravotnictví je složeno mimo jiné i z lékařů, kterým stačí pět minut na to, aby malému dítěti naordinovali antidepresiva. Nezabývají se přílišnými okolnostmi a životem dítěte, natož jeho zdravotními zprávami, po sebemenším náznaku úzkosti okamžitě píší recepty a nezletilé osoby posílají domů s tím, že není jiné řešení. Existují případy, kdy antidepresiva lidem opravdu pomáhají, ale také existují velice smutné případy, kdy antidepresiva dokázaly lidskou mysl zdevastovat mnohem více, než doposud byla. Mnoho výpovědí a výzkumů odhaluje možnou změnu lidské mysli, po požití antidepresiv. A takové změny mohou být pro lidský vývoj opravdu

zásadní. Během pomoci lidem s panickou poruchou jsem se setkala s mnohými případy, kdy antidepresiva byla účinná, ale zároveň jsem byla svědkem situací, ze kterých mě dodnes mrazí v zádech. V příbalových letáčích uvádějí velké množství vedlejších, závažných účinků. Během svého pedagogického působení jsem se setkala i se žáky, kteří si moc přáli antidepresiva vysadit, ale bylo to pro ně moc těžké. Ani při jejich užívání se necítili o moc lépe. Jedná se o cyklus nedokonalých léků, které vznikají stále v nových generacích, aby se doladily veškeré chyby, které páchají, což se dodnes moc nedaří.

Nápis „It’s not your fault“ směřuji tedy k lidem, kteří si vyčítají, že udělali ve svém životě mnoho věcí špatně a z toho důvodu se setkali ve svém případě s panickými ataky. Zároveň toto poselství směřuji k mladým lidem, kteří neměli ponětí o tom, co antidepresiva dokážou. Poselství, že než pro ně rozhodnou, existují i jiné cesty, kterými je potřeba se vydat.

Předchozí podoba obrazu v UV záření obsahuje místo léků a dlaní masožravé květiny. Tento nápad vycházel z nočních můr a halucinací, které mohou antidepresiva v některých případech vyvolat.

2.3.3 JUST BREATHE (PŘÍLOHY VII – IX)

Třetí část praktické části mé diplomové práce je zasazena do veřejného prostoru v Předních Skvrňanech v Plzni. Na skice této graffiti malby jsem pracovala opravdu dlouho, jelikož jsem chtěla předejít veškerým nedostatkům, které by mohly během tvorby v terénu nastat. Vytvořila jsem tak přesný návrh konkrétní podoby graffiti ve veřejném prostoru. Tato graffiti malba se skládá ze slovního spojení „Just breathe“ – „Prostě dýchej“. Naráží tak na nejdůležitější součást boje proti úzkostem a tou je správné dýchání. Existují dechové cvičení, se kterými nás studenty mimo jiné seznámila během seminářů PhDr. Martina Komzáková, PhD., což pro naši pedagogickou praxi bylo velice přínosné.

Důvod toho, proč jsem zvolila zrovna tento obraz k tomu, aby existoval na legálním prostoru ve městě je ten, že lidem procházejícím okolo připomene, ať

zhluboka dýchají, což u lidí s panickou poruchou aktivuje jejich uvědomění všech potřebných věcí, co mají dělat, aby jim bylo lépe. Zároveň místo, kam jsem malbu situovala, je sice v městské části, ale v okolí se nachází krásná příroda. Ta je pro regeneraci a myšlení také důležitá, proto se mi zamlouvalo celé toto propojení. Zároveň jsem se inspirovala tematikou přírody a ekologickou technikou graffiti a na barevnou zeď jsem nanasla rozmixovaný mech společně se všemi potřebnými přísady. Nejprve bylo mým záměrem vypěstovat mech okolo písmen, ale na to bych potřebovala mnohem vyšší zdi, tudíž jsem ho nanasla, alespoň do okrajů.

Struktura obrazu je rozčleněna na několik částí, v papírové, přenosné podobě jsem z velké části pracovala s lepícími papírovými páskami, se kterými jsem si zakrývala různé plochy tak, aby písmena potupně vynikala. Tak se dělo i ve venkovním terénu, ale pásek jsem využívala mnohem méně, jelikož na betonové stěně a za vysoké povětrnosti ztrácely na své funkčnosti. Oblepila jsem si s nimi pouze okrajové části písmen, kde za existence vrstev z již vzniklých cizích graffiti, vznikla po jejich odkrytí zajímavá struktura, kterou jsem se rozhodla zanechat.

Důvodem toho, proč jsem pro pojmenování obrazů zvolila cizí jazyk, tedy angličtinu, je to, že může oslovit větší počet lidí, kteří trpí panickou poruchou, jelikož se tento problém netýká pouze našich občanů. Pokud bych mou tvorbu měla přirovnat k tvorbě známých a kvalitních autorů, určitě se najdou společné prvky s malbou Michala Škapy a řeckého výtvarníka Lonaca.

3 DIDAKTICKÁ ČÁST

3.1 TRANSFORMACE DO ŠKOLNÍHO PROSTŘEDÍ

Graffiti i street artem jsem se zabývala během všech svých praxí, které byly součástí navazujícího magisterského programu. V prvním ročníku jsem se soustředila na striktní základy graffiti, kdy žáci sprejovali své přezdívky, jak své individuální tak i ty, které patřily crew, kterou si sami utvořili. Z těchto výukových jednotek jsem utvořila takové alterace, aby žákovi zajistili mnohem víc naučný zážitek, který by byl pro ně samotné zaplněný i dostatkem svobody.

3.1.1 PRVNÍ VÝUKOVÁ JEDNOTKA

ŠKOLA: SOŠ pedagogická, gymnázium a VOŠ Karlovy Vary

TŘÍDA: septima a oktáva gymnázia – poslední dva ročníky gymnázií (nutná dovednost k tomu, aby rozlišili a využili pouze legální část tohoto druhu umění)

- *Z důvodu zaneprázdněnosti posledních dvou ročníků školy jsme se s vedoucím pedagogem rozhodli, že tento úkol zkusíme na prvním ročníku pedagogického lycea. Musím říci, že toho absolutně nelituji. Byla to skvělá volba. Žáci byli pracovití, nadaní, měli obrovskou slovní zásobu a ještě větší zapálení do tohoto druhu tvoření.*

ČASOVÁ DOTACE VÝUKY: 45min

NÁZEV HODINY: Street art / graffiti

NÁMĚT: Potkáváš cestou do školy nějaké umění?

INSPIRAČNÍ VÝCHODISKA: město (uspořádání, budovy, ulice, doprava, obyvatelé), street art a graffiti (Banksy, Lonac, Mad-C ...) + obrazová ukázka konkrétních děl

POMŮCKY:

Pro žáky: školní sešit k danému předmětu, psací potřeby

Pro pedagoga: vizuální prezentace (PC software), PC, dataprojektor, knihy s obrazovými ukázkami konkrétních děl (*Banksy: [wall and piece]*. London: Century, 2006. ISBN 1-8441-3787-2.; *OVERSTREET*, Martina. *In graffiti we trust*. Praha: Mladá fronta, 2006. ISBN 80-204-1325-1.)

VÝUKOVÉ METODY: frontální výklad doplněn počítačovou prezentací, diskuze, dialog

PROSTŘEDÍ: klasická třída s lavicemi seřazená do řad; akorát nutný prostor k utvoření kruhu bezpečí

BEZPEČNOST PRÁCE: neexistuje velké množství rizik, které by zapříčinily neúspěch této hodiny, ale pokud by nefungoval elektrický proud nebo jedna z pomůcek, jako je PC nebo dataprojektor – tak se pedagog musí obracet pouze na obrazový materiál v doporučených knihách

VZDĚLÁVACÍ CÍLE (RVP pro GYM s upřesňujícími komentáři)

- Žák porovnává různé znakové systémy (žáci komentují příkladná díla k danému tématu, hledají jejich koncepty, prekoncepty a diskutují o významu konkrétních výtvarných děl)
- Žák objasní roli autora, příjemce a interpreta při utváření obsahu a komunikačního účinku vizuálně obrazného vyjádření (žáci odhadují, proč právě zvolený prostor k dílu zaujal autora ve spojitosti s následnými diváky, jaké komplikace pro autora toto umění obnáší a jak galerie s takovým uměním zacházejí)
- Žák na příkladech uvede vliv společenských kontextů (žáci hledají příčinu toho, proč se toto umění objevuje v některých státech méně a v některých více a při ukázkách děl hledají symboliku, která by mohla poukazovat například na konkrétní politický stav ve státu, kde bylo dílo vytvořeno)
- Žák své aktivní kontakty a získané poznatky z výtvarného umění uvádí do vztahů jak s aktuálními i historickými uměleckými výtvarnými projevy, tak s ostatními vizuálně obraznými vyjádřeními, uplatňovanými v běžné komunikaci (žáci vyhledávají rozdíly mezi aktuálním uměním a uměním z historie)
- Žák vysvětlí, jaké předpoklady jsou zapotřebí k recepci uměleckého díla a zejména k porozumění uměleckým dílům současnosti (žáci polemizují o tom, jestli je street art a graffiti vnímán dětmi stejně jako dospělými)

FÁZE VÝUKY:

- **Motivační úvod (žáci sedí v kruhu)** – „Dobré ráno, co vás dnes vizuálního zaujalo po cestě do školy?“ (žáci odpovídají každý po jednom – dostává každý prostor k vyjádření) „A žádné umění jste dnes nepotkaly? Které vidáte častěji a utkvělo vám v paměti?“ (žáci odpovídají každý po jednom – dostává každý prostor k vyjádření, cca 20 min)
- **Výklad s prezentací; doplňující diskuze se žáky** – Vysvětlení pojmu street art a graffiti, výklad obsahující slang tohoto umění, konkrétní umělce a jejich díla, kontext v současnosti a jeho předchůdce z minulosti, cca 20 min)
- **Závěrečné shrnutí** – „Jedno slovo, co si odnášíte s sebou z této hodiny?“ (cca 5 min)

ZADÁNÍ: „Zaměřte se na výklad, který nám odhalí spoustu důležitých informací k následujícím úkolům. Zajímavé poznatky si zapisujte do svých sešitů. Nejprve si povíme něco o historii a vzniku street artového umění, a poté postupně odhalíme jeho terminologii společně s jeho typy, které se v ulicích začaly postupně objevovat. Obsahem hodiny také budou obrazové ukázky děl známých autorů, kteří se věnují tomuto umění – pokuste se na tyto ukázky soustředit a přemýšlet také o tom, které vás zaujaly nejvíce a proč. Povíme si ale i důležitý rozdíl mezi slovy legální a nelegální a také si vysvětlíme, proč se to týká zrovna tohoto umění.“

ŽÁKŮV KONKRÉTNÍ VÝSTUP Z HODINY:

- Zapsané poznámky z výkladu pedagoga, které použije při svém vzdělávání k závěrečnému testu

REFLEXE:

Jelikož třída byla početná více, než jsem čekala, tak jsem si výuku chtěla pojistit. Hlavním důvodem byla obava z toho, že několik studentů nebude mít co dělat, kvůli tomu, že k nim doporučená literatura ke zhlédnutí dorazí později. A zároveň jsem je chtěla obohatit i o takové knižní ukázky, ve kterých nebudou jenom ti nejznámější streetartoví umělci. Tudíž jsem ještě doplnila ukázkový materiál o tyto knihy: ZEMINA, Jaromír. **Lennonova zed'**: The Lennon wall = Mur Lennon. Praha: Gallery, 2009. ISBN 978-80-86990-22-4.; ŠKAPA, Michal a Radek WOHLMUTH. **Analfabet**. Praha: Trafo Gallery, 2017. ISBN 978-80-906811-0-1. Podařilo se mi získat třídu, která má uspořádané lavice do písmene U. Stačilo se tedy posadit doprostřed před „písmeno

U“ a dokázali jsme tak skoro docílit kruhu bezpečí. Ten nebyl úplně možný kvůli početné třídě a malému prostoru třídy. Dalším důvodem by také bylo, že žáci na něj nebyli zvyklí, a tak by přesouvání žáků s židlemi a jejich organizace zabrala moc času, který jsme bohužel k dispozici navíc neměli. Žáci aktivně splňovali všechny důležité požadavky. Aktivně komunikovali. To, že šlo o první ročník, nebylo znatelné. Neostýchali se představit a odpovídat na všechny otázky spojené s diskutováním a napojením na téma. Dospěle – rozumně odpovídali na celkem těžké téma, kdy jsou graffiti umění a kdy ne. Nebáli se říkat kritiku ani chválu. Nekopírovali vzájemně své názory a postřehy, ale naopak se snažili navzájem odlišit a vždy přijít na něco nového. Naprosto chápali rozdíl mezi legálním a nelegálním graffiti uměním. Jejich náklonnost byla zřejmá ke graffiti, které se objevují v podchodech a na legálních prostorech. Hovořili o konkrétních legálních prostorech a měli přehled o tom, co je na nich kdy zaujalo. Měli informace o skoro všech událostech, které legální zeď v Karlových Varech ovlivnila. Naopak je rozhořčovaly tagy na soukromých majetcích a velmi pevnými argumenty se snažili podkopávat jejich smysl. Jejich odpovědi směřovaly k tomu, že pokud někdo ničí cizí majetek jedná se pouze o záležitost ega. Připouštěli ale, že se může jednat o zajímavě svobodný život, na druhou stranu jim ale bylo jasné, že svoboda po několika letech musí skončit. Třeba z toho důvodu, že si policisté vedou složky s konkrétními rukopisy. Naprosto mě překvapili a konverzace s nimi pro mě byla velice přínosná. Žáci nejdříve získali čas na rozmyšlenou. Na začátku odpovídání na základní otázky týkající se umění, které vídají po cestě do školy, se ale zpočátku báli odpovídat. To z nich naštěstí rychle opadlo a odpovídali velmi různorodě. Někoho zaujalo místo na plakáty v autobusové zastávce, které bylo zamrzlé a prosvítalo jím slunce. Někoho zaujal billboard s prezidentskou kampaní, který už je nyní pasé. Někoho zase lustr na internátě, který je vyroben z PET lahví. Dokonce si i někdo vzpomněl na graffiti, a tak jsme mohli navázat na naše téma. Třída při výkladu byla naprosto vzorná, nekomunikovali mezi sebou v čase, kdy neměli, neřídili se na své mobilní telefony, ani je vlastně nevyndali ze svých tašek. Všichni upřeně koukali na počítačovou prezentaci a hlásili se, když měli jakýkoliv dotaz. A to, že se konstruktivních dotazů objevilo hodně – bylo tak vidět, že žáky téma zajímá. Dotazy se týkaly hlavně tagů, nechápali jejich vznik a význam.

Během výuky jsem jim kladla neustále dotazy tak, abych alespoň z části pochopila jejich vnímání graffiti. Ptala jsem se jich dokonce i na otázku, jestli je

samotné někdy napadlo jít tvořit do ulic. Jejich odpovědi se převážně shodovaly v tom, že graffiti jsou v jejich generaci spíše pasé, a tak je nenapadlo se o ně zajímat. Zároveň přiznávali, že si neuvědomovali možnosti, které jim legální graffiti přinášejí a hlavně si nebyli vědomi žádných ostatních technik týkajících se tohoto umění. Sami mi ale oznámili, že graffiti, které vidají v podchodech na ně působí velice sympaticky, dokonce i tak, že pro ně takové místo vytváří bezpečnější dojem.

Zároveň jsem do výuky přicházela s tím, že v jejich povědomí budou uloženi alespoň známí streetartoví umělci. Jejich odpovědi mě ale vyvedly z omylu. Nikdo z žáků netušil, kdo je Banksy, natož Lonac. Pastu Onera z České republiky také neznali. Po ukázce jejich děl mi oznamovali, jak jsou z jejich výtvorů překvapeni a že se jim taková tvorba moc líbí. Obrazy v ulicích, které byly tvořeny z konkrétních vyobrazení známých věcí, jim připadaly mnohem srozumitelnější a smysluplnější, kdy na základě všeobecného diskurzu chápali i jejich účel. O to více poukazovali na klasické graffiti, které zobrazovaly pouze názvy skupin nebo přezdívky jedinců, jako mnohdy zbytečné plýtvání a zohydňování obyčejných prostor, jelikož pro ně nebyly čitelné a nebo nebyly natolik kvalitní.

3.1.2 DRUHÁ VÝUKOVÁ JEDNOTKA

ŠKOLA: SOŠ pedagogická, gymnázium a VOŠ Karlovy Vary

TŘÍDA: první ročník pedagogického lycea (nutná dovednost k tomu, aby rozlišili a využili pouze legální část tohoto druhu umění)

ČASOVÁ DOTACE VÝUKY: 45min

NÁZEV HODINY: Street art / graffiti

NÁMĚT: Přemýšlej, co by tvou osobu charakterizovalo... co bys o sobě chtěl/a světu sdělit, kdybys měl/a možnost?

INSPIRAČNÍ VÝCHODISKA: město (uspořádání, budovy, ulice, doprava, obyvatelé), street art a graffiti (Banksy, Lonac, Mad-C ...) + obrazová ukázka konkrétních děl; psychologie - jak vidím sám sebe, můj volný čas, co v sobě ukrývám, komunikace mezi mnou a světem

POMŮCKY:

Pro žáky: čtvrtka formátu A4; pastelky, tužky, guma, ořezávátko

Pro pedagoga: Všechny potřebné pomůcky pro žáka ve svém kabinetě, kdyby si nějaký žák své pomůcky zapomněl + křída, školní tabule (pro upřesnění zadání)

VÝUKOVÉ METODY: frontální výklad (zadání), diskuze, dialog, individuální práce

PROSTŘEDÍ: třída uspořádána do písmene U

BEZPEČNOST PRÁCE: neexistuje velké množství rizik, které by zapříčinily neúspěch této hodiny, ale je opravdu důležité, aby měl pedagog ve svém kabinetu dostatek potřebných pomůcek, zároveň by si pedagog měl přezkontrolovat, zdali nejsou někteří žáci na výuce tohoto tématu poprvé, popř. jim zrekapitulovat, co už má třída za sebou a jak to navazuje na budoucí úkol

VZDĚLÁVACÍ CÍLE (RVP pro GYM s upřesňujícími komentáři)

- Žák si uvědomí, jak respektovat přirozenost a hodnotu rozmanitosti projevů života, kultury a každého jednotlivého člověka (při tvoření by žák měl tvořit podle sebe a nesnažit se kopírovat své sousedy – neměl by se bát být rozdílný ve svých výtvorech)
- Žák si uvědomí své osobní kvality, dovednosti, úspěchy a potenciál a dokáže je hodnotit (při výběru toho, co chce o sobě žák prezentovat)
- Žák si uvědomí svou vlastní identitu
- Žák rozvíjí sebedůvěru a zodpovědnost a využívá své schopnosti
- Žák pozná, jak se prezentovat účelně v různých situacích (volí prostředky, které vyzdvihnou v něm to nejlepší a zároveň nevolí nic vulgárního)
- Žák podkryje, jak rozumí své vlastní jedinečnosti

FÁZE VÝUKY:

- **Motivační úvod:** „Tak, v úvodní hodině jsme se dozvěděli několik konkrétních informací o street artovém umění a to konkrétně o graffiti

umění. Bavili jsme se také o šablonách, že jsou s nimi spjaté. Ale ještě před tím, než se pustíme do hlavního praktického úvodu, ráda bych Vás požádala o myšlenkovou mapu vašeho já. Popřemýšlejte o věcech, které si myslíte, že Vás charakterizují, o věcech, které máte rádi a hlavně o věcech, které byste o sobě rádi řekli světu.“

- **Zadání:** – Vysvětlení pojmu myšlenková mapa, její načrtnutí a postup na školní tabuli tak, aby zadání pochopil každý žák. Následné připravení si pomůcek.

„Každému z Vás rozdám čtvrtku formátu A4, do jejího středu napíšete své jméno a z tohoto středu budete vytvářet myšlenkovou mapu toho, co Vás charakterizuje a co o sobě světu chcete říci.“ „Jsem srozumitelná? Miško, zopakujes nám prosím, co byste měli v tomto úkolu dělat?“ „Ano, správně“

- **Samostatná tvorba – Tvorba žáků myšlenkových map**
- **Závěrečné shrnutí** – „Jaké to pro Vás bylo – shrnout své já na tak malý formát?“

ŽÁKŮV KONKRÉTNÍ VÝSTUP Z HODINY:

- Výtvarně zpracovaná myšlenková mapa o vlastní osobě žáka na formátu A4

HODNOCENÍ:

- **slovní hodnocení** – během práce i po dokončení výkresu

REFLEXE:

U této výukové jednotky lze myšlenkovou mapu vytvářet i za pomoci jiných technik, například koláže apod. V tomto úkolu se vyskytla pro mě jedna kuriozita a to ta, že někteří žáci popisovali své myšlenkové mapy anglicky. Přitom k tomu nebyl vydán žádný impulz a ani se nejednalo o hodinu anglického jazyka. Každopádně je to zvláštní jev, který je třeba zaznamenat. Navádí to pak například k mezioborové spolupráci s angličtinou – nebo s jakýmkoliv vyučovaným jazykem na škole. Takže se tím vlastně objevil prostor pro mezioborové souvislosti naprosto spontánně.

Pro zrekapitulování jsem volila žákyni, která si sympaticky lítala svými myšlenkami někde v oblacích, abych si ověřila, že i ona ví, co má dělat a zároveň to

ještě jednou zopakovala ostatním. V tomto momentu se hodně žáků ve třídě hlásilo, a to z toho důvodu, že se ptali, jak mohou sami sebe ve středu čtvrtky zobrazit. Někdo se ptal, jestli stačí jméno, nebo jestli má kreslit svůj portrét. Dalšího zajímalo, jestli si může kolem svého jména nakreslit třeba ornamenty. Nechtěla jsem jim ukazovat žádný konkrétní příklad myšlenkové mapy, jelikož bych je nechtěla popostrkovat na jednu konkrétní cestu. Ráda jsem jim dala svobodu. Tyhle dotazy mě donutily přemýšlet o alteraci této chvíle, ale nakonec jsem se rozhodla, že ji nijak alterovat nechci. Žáci mi svými dotazy nabídli pohled do jejich myšlení a taky do pohledu na tuto výuku. Viděla jsem tak, že se těší, až budou úkol zpracovávat a záleží jim na tom, aby byl co nejlépe zpracovaný. V myšlenkových mapách se hodně opakovaly základní věci, které charakterizují život každého z nás. Mezi takové věci patří rodina, přátelé, láska apod. Dalším z nejčastějších zálib byla zobrazená hudba, ale také různé sporty. Díky tomu, že šlo o první ročník, kdy spolužáci spolu trávili teprve půl rok, tato výuková jednotka byla velmi vhodná, jelikož se mohli o sobě dozvědět něco nového. Tvorba myšlenkových map nevedla zcela jasně k dalším cílům. Naschvál jsem naše budoucí kroky zaobalila do jakéhosi tajemství, aby se žáci mohli více těšit.

3.1.3 TŘETÍ VÝUKOVÁ JEDNOTKA

ŠKOLA: SOŠ pedagogická, gymnázium a VOŠ Karlovy Vary

TŘÍDA: první ročník pedagogického lycea

ČASOVÁ DOTACE VÝUKY: 45min

NÁZEV HODINY: Street art / graffiti

NÁMĚT: Vytvoř si svou první šablonu.

INSPIRAČNÍ VÝCHODISKA: město (uspořádání, budovy, ulice, doprava, obyvatelé), street art a graffiti (Banksy, Lonac, Mad-C ...) + obrazová ukázka konkrétních děl a vysvětlení, které principy, rysy tvorby těchto autorů jsou inspirací výtvarnému úkolu,

POMŮCKY PRO ŽÁKY: myšlenková mapa, tužka, čtvrtka formátu A4, řezací nůž

POMŮCKY PEDAGOGA: PC, dataprojektor, powerpointová prezentace na téma „Šablony“ s ukázkami konkrétní tvorby

VÝUKOVÉ METODY: frontální výklad (zadání, vysvětlení zadání), diskuze - dotazy, individuální práce

PROSTŘEDÍ: třída seřazená do písmene „U“

BEZPEČNOST PRÁCE: Při této výuce musí pedagog proškolen žáky pro práci s řezákem. Měl by je upozornit na různá rizika a tím zabránit omylnému pořezání žáka. A také by pedagog měl věnovat obrovskou pozornost žákům, kteří tvoří s řezákem a vůbec od nich neodvracet pohled.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE (RVP pro GYM s upřesňujícími komentáři)

- Žák vědomě uplatňuje tvořivost při vlastních aktivitách a chápe ji jako základní faktor rozvoje své osobnosti (žák přemýšlí, který druh šablony zvolí, aby se mu tvořilo co nejlépe)
- Žák nalézá, vybírá a uplatňuje odpovídající prostředky pro uskutečňování svých projektů (žák hledá podobu zobrazení jeho konkrétní myšlenky)

FÁZE VÝUKY:

- **Motivační úvod – zadání (žáci sedí ve svých lavicích)** – (cca 10 min)
- **Samostatná práce žáků** – Vytváření šablon.
- **Závěrečné shrnutí** – poděkování za jejich snaživost a spolupráci s pedagogem

ZADÁNÍ: „Po úvodu k tomuto umění, bychom se měli vžít do role takového autora a zkusit si, jaký proces toto umění obsahuje. Předchozí hodinu jste přemýšleli nad tím, co byste rádi o sobě světu sdělili. Teď bych Vás poprosila, abyste si vybrali ze svého zpracování jednu až tři věci, které jsou pro Vás nejdůležitější. Tyto věci překreslíte na formát A4 tak, aby se dala z Vašeho zpracování vyřezat šablona. Měli jste možnost vidět několik ukázek postupů při této tvorbě. Je na Vás jakou cestu si zvolíte. Minimum na konci této hodiny je jedna hotová šablona. „Jsem srozumitelná? Prosím Tě Terko, zopakujes nám zadání, aby ho ještě jednou všichni slyšeli?“

ŽÁKŮV KONKRÉTNÍ VÝSTUP Z HODINY:

- Funkční šablona pro následné sprejování formátu A4

HODNOCENÍ:

- **slovní hodnocení** – během práce i po dokončení šablony

REFLEXE:

Tato výuka směřovala k tomu, aby si žák uvědomil, to nejpodstatnější, jak na jeho tvorbě, ale i na jeho životě. Zároveň, aby dokázal redukovat své pocity, zkušenosti a dovednosti do podoby, která je prakticky využitelná. Představila jsem jim hodně ukázek toho, jak si vyrobit šablonu. Hovořili jsme o několika druzích těchto technik. K ukázkám se vyjadřovali s údivem, jak dokážou umělci vytvořit za pomoci šablon krásné portréty a nápisy.

Při jejich samotném tvoření se zdálo, že je pro ně lehké vybrat si pro ně tu nejvíce podstatnou charakteristiku jejich osoby, což mě překvapilo, já bych to měla asi jiné. Mezi sebou si povídali, že pro opravdové pouliční umělce musí být těžké, vymyslet koncept tak, aby dobře vypadal a zároveň měl třeba i hlubší smysl. Viděli výhodu v šablonách, že většina času jejich výroby je možná v pohodlí domova a v ulicích už stačí jen pár sprejů a vteřin.

Nejtěžší pro ně bylo pochopit, jak vyřezávání šablon funguje. Zapomínali na často potřebné spoje, aby plochy nevypadávaly. Šablony si předkreslovali v tenkých liniích, domnívali, že i ty nejtenčí linie budou viditelné. Všechny nedostatky jsme si vysvětlili a vypilovali jsme je.

3.1.4 ČTVRTÁ VÝUKOVÁ JEDNOTKA

ŠKOLA: SOŠ pedagogická, gymnázium a VOŠ Karlovy Vary

TRÍDA: první ročník pedagogického lycea

ČASOVÁ DOTACE VÝUKY: 45min

NÁZEV HODINY: Street art / graffiti

NÁMĚT: Získej prostor a zaplň ho graffiti malbou, kterou doladíš svou šablonou.

INSPIRAČNÍ VÝCHODISKA: město (uspořádání, budovy, ulice, doprava, obyvatelé), prostor školy, legální prostory vs nelegální prostory, street art a graffiti (Banksy, Lonac, Mad-C), akční malba, abstraktní malba, skupinová malba

POMŮCKY PRO ŽÁKY (pedagog zajistí všechny pomůcky, žák si donese své, pokud chce nějaké speciální)

- PLÁN A - terén: za získání nebo vytvoření prostoru a vlídného počasí (důležité je zeptat se žáků, jestli není někdo alergický na spreje): zeď/sololit, spreje, gumové rukavice, ochranný igelit, respirátor a pracovní oděv (v případě náklonnosti města a školy je možné domluvit legální prostor v podobě podchodu atp., a tak tedy tvořit na takový prostor)
- PLÁN B-vnitřní prostory školy: papír o větší gramáži minimální rozměr 300cm x 150cm (možno nahradit obyčejným balicím papírem, který lze nalepit taky na tabuli – imitace legální zdi), temperové barvy, štětce o větší tloušťce, palety, kelímek, pracovní oděv, ochranný igelit, krepová páska, vytvořená šablona, štětce hubené šířky, špachtle, koště, hřebeny (pro experimentální tvorbu), respirátor, spreje, capy, houbičky, rukavice, nůžky, ochranné igelity

VÝUKOVÉ METODY: frontální výklad (zadání, vysvětlení zadání), diskuze – vně skupiny, ale i mezi skupinami navzájem (kvůli domluvě na tom, která skupina kde bude tvořit ve vyznačeném prostoru – žáci si tak pomocí vlastního zážitku uvědomují, jak autoři získávají legální prostor k tvorbě, volba nezáleží pouze na nich, ale i na kolezích, kteří využívají blízký prostor), individuální práce, skupinová práce

PROSTŘEDÍ: záleží na mnoha faktorech, úkol jde ale vytvořit, jak ve vnitřních prostorách školy, tak i ve venkovních prostorách (při zařazení jistého místa nebo prostoru ke konkrétní tvorbě), úkol jde splnit i v klasické třídě, akorát mají žáci potáhnutou zeď nebo tabuli balicím papírem a ochrannou fólií (to však nezajišťuje tolik autentický zážitek), dílo pak ale může být vystavené ve veřejném prostoru a můžou být žáci vybízeni k tomu, aby do díla zasahovali

BEZPEČNOST PRÁCE: ať už se bude jednat o jakékoliv prostředí tvorby, je nutné mít opravdu tento úkol domluvený s okolím, ne každý má k tomuto umění stejný přístup a tak je potřeba celé okolí varovat dopředu, obzvláště když se jedná o venkovní tvorbu – mohly by vznikat různá nedorozumění s Policií ČR

VZDĚLÁVACÍ CÍLE (RVP pro GYM s upřesňujícími komentáři)

- Žák vědomě uplatňuje tvořivost při vlastních aktivitách a chápe ji jako základní faktor rozvoje své osobnosti (při skupinové práci žák vkládá do týmové práce své nápady, fantazii a představivost na základě jeho vlastních návrhů pro realizaci úkolu) Žáci se domlouvali slušně a s ohledem na toho druhého. Pokud někdo nechtěl v jejich společné práci například žlutou, tak skupina žlutou barvu nepoužila.
- Žák nalézá, vybírá a uplatňuje odpovídající prostředky pro uskutečňování svých projektů (Žáci hledají vhodnou techniku pro jejich realizaci – hledají i vhodné barvy a snaží se vyhledat nejvhodnější techniku tvorby tak, aby nenastaly komplikace při realizacích)
- Žák uplatňuje společensky vhodné způsoby komunikace ve formálních i neformálních vztazích, případné neshody či konflikty s druhými lidmi řeší konstruktivním způsobem (Při individuální práci i skupinové se žák snaží, co nejlépe dorozumět se svými kolegy, jak kvůli domluvě o rozdělení pomůcek; zároveň se snaží, aby komunikace byla co nejefektivnější a nejzdvořilejší, společně s tím, žák dokáže dělat kompromisy a komunikovat s veřejným okolím, které je pro něj cizí)
- Žák eticky a věcně správně argumentuje v dialogu a diskusi, uvážlivě a kriticky přistupuje k argumentům druhých lidí, rozpozná nekorektní argumentaci a manipulativní strategie v mezilidské komunikaci (domluva žáků ve skupině ohledně prostoru tvorby a také při domluvě na to, kdo bude tvořit jakou část z dokončené skici)

FÁZE VÝUKY:

- **Motivační úvod/ zadání (žáci sedí na svých místech a mají připravené šablony před sebou– (cca 10 min i s přípravou pomůcek) – vysvětlení a**

ukázka sprejů, jejich používání. Žákům jsem vysvětlila, jak si při tvorbě mohou pomoci přidržením šablony rukou, která je v ochranné rukavici. Také jsem jim ukázala několik druhů sprejů, nejen co se týká značek, ale také efektů. Měli možnost vyzkoušet si i granitový sprej.

- **Samostatná práce skupinek žáků** – Žáci sprejují/malují/navrhují svou společnou graffiti malbu (při jejím rychlejším zhotovení je možné znovu se podepsat pomocí tagů kolem díla) a po zaschnutí malby dokrášlují svůj výtvar svými šablonami (cca 25 min)
- **Závěrečné shrnutí** – „Jak se vám tvořilo? Co vás na tomto umění a jeho realizaci překvapilo?“ (10 min)

ZADÁNÍ: „Vaše šablony teď dostávají prostor k tomu, aby se staly permanentnějšími v prostoru, který je přístupný pro veřejnost. Máte možnost zkusit si, jaké to je tvořit něco monumentálnějšího a něco, co bude pouze vaše.“ (pokud žáci tvoří na balící papír, po jeho zaschnutí se dá přemístit do veřejných prostor školy také) „Z důvodu početnější třídy Vás rozdělím do dvou skupin. Jedna skupina budou členové po levé straně a druhá skupina se bude skládat ze členů, které mám po pravé straně. Za mnou už vidíte připravený prostor k tvorbě. Nejprve je ale potřeba něco si říci o sprejích, se kterými budeme tvořit. Mimo jiné tu máte k dispozici temperové barvy, kterými byste měli začít tvořit abstraktní akční pozadí pod vaše šablony (fungovalo to jako imitace neuhlazeného a spíše chaotického prostoru legálních prostor). S nimi můžete tvořit pomocí štětců, kostěte, houbiček nebo špachtlí. Vidíte tady ukázku sprejů, které se normálně prodávají na internetu nebo v obchodech specializovaných na tuto tvorbu. Všechny tyto spreje má k dispozici.....“

ŽÁKŮV KONKRÉTNÍ VÝSTUP Z HODINY:

- Společná graffiti malba skupiny zvolená tak, aby s ní všichni členové byli co nejspokojenější a odpovídala vizuálnímu promyšlení k finální podobě výtvarného díla

HODNOCENÍ:

- **slovní hodnocení** – během práce i po dokončení výtvarného díla – pedagog hodnotí spolupráci ve skupině, využití pomůcek, kreativitu; kritériem absolvování je dokončená graffiti malba, která je správně zasazená do prostoru a jsou na ni využity šablonové prvky

DALŠÍ NÁVAZNOSTI:

- lze z tohoto tématu napojit na tvorbu plakátů – jejich komerční využití a možnosti tvorby, Andy Warhol atd.);
- S tímto tématem v mezioborových souvislostech se dá také obrátit na český jazyk a jeho formulaci slov, oxymóron ...
- Vystavená práce v prostorách školy může vybízet žáky k tomu, aby i žáci z jiných tříd zasahovali do výkresu jejich podpisy, aby si žáci, co dílo tvořili zažili, že jejich dílo nemusí být permanentní v původní podobě

CO POMÁHÁ ŽÁKOVÍ TYTO TŘI AKTIVITY ROZVÍJET:

- uvědomování si a chápání morálních náležitostí, což vede k jejich dodržování
- úkoly pomáhají žákovi k tomu, aby si dokázal připravit své podklady, které se naučí následně prezentovat a prosazovat
- jeho vizuální dílo získá takovou podobu, která je promyšlená opravdu pro širší veřejnost, která bude mít možnost dílo vidět (žák už nebude tvořit do desek nebo maximálně na chodbu školy v posledním patře budovy – což ho donutí více se snažit a dílo více promýšlet)
- také se žák naučí promýšlet své dílo technicky, aby bylo realizovatelné
- žák se naučí vidět barevnou škálu a zároveň technické spreje s různými funkcemi ve společné harmonii, napojí se tak do jejich imaginace zároveň i struktura různých sprejů a to jim napomůže k přemýšlení a představování si úplného celku jejich díla, která bude mít pestrou ale zároveň ladící barevnost
- dochází tak k dualitě představivosti nejen barevnost, ale i struktura s prostorovým řešením

- v těchto aktivitách také nabývá na hodnotě sdělení, jelikož ulice má nejlepší příležitost k tomu oslovit, co nejvíce lidí, takže žák se nepídí pouze po vizuální stránce, ale i po té obsahové a rozvíjí tak i tyto dvě složky

REFLEXE:

Měla jsem možnost vytvořit venkovní provizorní legální prostor, na který bychom mohli s žáky tvořit. Ale bohužel v průběhu praxe byly ty největší mrazy. Takže jsme měli tvoření venku logicky zakázané. Je mi to bohužel líto, ale počasí člověk neporučí... Alespoň jsem mohla žákům vysvětlit, jak je vliv počasí na tuto tvorbu důležitý.

Jelikož je má práce vedená spíše do té abstraktní formy, rozhodla jsem se, že budeme mít prostor k tvorbě na zemi a ne na tabuli, aby žáci mohli pracovat pořádně se všemi prostředky. Samozřejmě jsme se ale bavili o tom, jaký význam má tvorba na zdi a co jiného obnáší (např. stékání barvy..).

Po zhlédnutí několika diplomových prací zabývajících se street artem a graffiti, jsem viděla několik příkladů výukových jednotek, kdy pedagog tvořil s žáky v podchodech. Ve většině případů žákům ale pedagogové naordinovali přesně to, co mají do podchodů vytvořit. Tento fakt mě velice rozhořčuje, samozřejmě, že je možné žákům určit téma, ale také je potřeba jim zanechat jistou svobodu v jejich tvorbě a ne je využívat pouze jako pracovní sílu pro zkrášlení okolí. Ta nesvoboda v jejich vyjádření a jejich nevyužití celého prostoru mě dokázala opravdu hodně rozhořčit. S žáky jsem tedy pracovala tak, aby si tvořili podle svého, aby se domlouvali mezi sebou tak, jak potřebují a měli, co nejvíce možností různých technik.

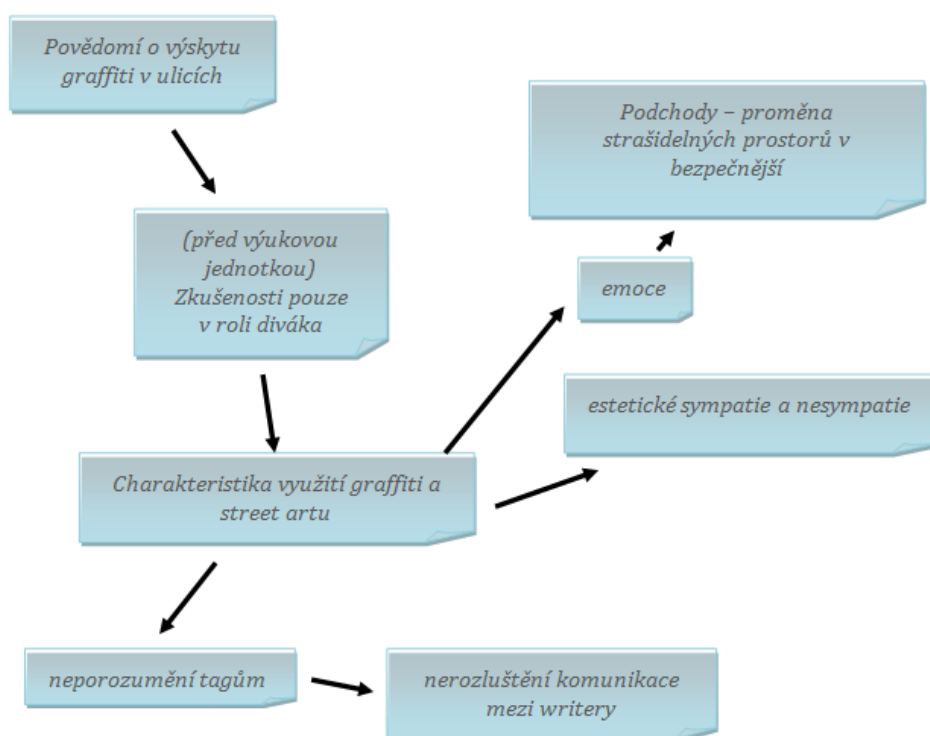
Při setkání se všemi druhy sprejů neváhali a využili je všechny. Spravedlivě se o ně dělili a bavili se o tom, jaký sprej má jaký efekt. Pro všechny z nich se jednalo o první zkušenost se spreji. V jejich zapálení do akce bylo zřejmé, že je to opravdu baví. Mezi sebou se domlouvali, že si spreje pořídí a vyrobí si šablony, kterými si posprejují pokoj nebo zahradní domeček. Neplánovali žádné vandalské šílenství, ale rozumnou tvorbu, ke které využijí spreje, jelikož se poprvé seznámily s rozdíly, které spreje v malbě poskytují. Svou práci se spolužáky a jejich finální dílo si fotografovali a zřejmě jejich akční tvoření rozkřikli po celé škole, jelikož se o přestávkách chodilo do třídy dívat

spousta ostatních žáků. Těm mý žáci interpretovali všechny nabyté vědomosti k tomuto tématu.

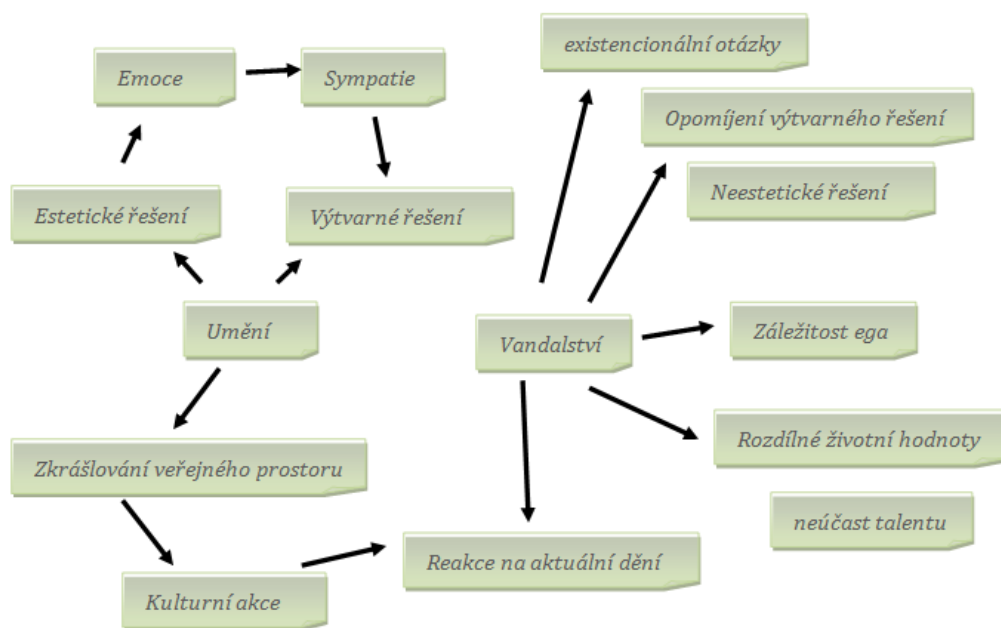
Do svých reflexí k výukovým jednotkám jsem zabudovala dvě podřadné výzkumné sondy v podobě dvou otázek:

1) Jaké zkušenosti s graffiti žáci uvádějí?

2) Jak žáci definují rozdíl mezi graffiti uměním a graffiti vandalstvím?

Obrázek 8 - Myšlenková mapa - První otázka

Obrázek 9 - Myšlenková mapa - Druhá otázka

rozumně odpovídali na celkem těžké téma, kdy jsou graffiti umění a kdy ne. Nebáli se říkat kritiku ani chválu. Nekopírovali vzájemně své názory a postřehy, ale naopak se snažili navzájem odlišit a vždy přijít na něco nového. Naprosto chápali rozdíl mezi legálním a nelegálním graffiti uměním. Jejich náklonnost byla zřejmá ke graffiti, které se objevují v podchodech a na legálních prostorech. Hovořili o konkrétních legálních prostorech a měli přehled o tom, co je na nich kdy zaujalo. Měli informace o skoro všech událostech, které legální zeď v Karlových Varech ovlivnily. Naopak je rozhořčovaly tagy na soukromých majetcích a velmi pevnými argumenty se snažili podkopávat jejich smysl. Jejich odpovědi směřovaly k tomu, že pokud někdo ničí cizí majetek jedná se pouze o záležitost ega. Připouštěli ale, že se může jednat o zajímavě svobodný život, na druhou stranu jim ale bylo jasné, že ta svoboda po několika letech musí skončit. Třeba z toho důvodu, že si policisté vedou složky s konkrétními rukopisy. Naprosto mě překvapili a konverzace s nimi pro mě byla velice přínosná. Žáci nejdříve získali čas na rozmyšlenou. Na začátku odpovídání na základní otázky týkající se umění, které vidají po cestě do školy, se ale zpočátku báli odpovídat. To z nich ale naštěstí rychle opadlo a odpovídali velmi různorodě. Někoho zaujalo místo na plakáty v autobusové zastávce, které bylo zamrzlé a prosvítalo jím slunce. Někoho zaujal billboard s prezidentskou kampaní, který už je nyní pasé. Někoho zase lustr na intemátě, který je vyroben z PET lahvi. Dokonce si i někdo vzpomněl na graffiti a tak jsme mohli napojit na naše téma. Třída při výkladu byla naprosto vzorná, nekomunikovali mezi sebou v čase, kdy neměli, nedívali se na své mobilní telefony, ani je vlastně nevyndali ze

Komentář [u1]: inovativnost

Komentář [u2]: základní hranice

Komentář [u3]: emoce

Komentář [u4]: povědomí o existenci legálních prostor

Komentář [u5]: schopnost popsat zajímavé momenty v graffiti malbě a street artu

Komentář [u6]: přehled o kulturním dění v místě školy

Komentář [u7]: nesympatie s vandalismem

Komentář [u8]: nesympatie s poničením soukromých majetků

Komentář [u9]: schopnost obhájit vlastní charakteristiky hranic mezi uměním a vandalismem

Komentář [u10]: existenční otázky

Komentář [u11]: schopnost vnímat světlé momenty

Komentář [u12]: povědomí o zákonech

Komentář [u13]: vědomost o tom, jak funguje policie ČR

Komentář [u14]: vnímání všakého umění v ulicích včetně graffiti

Obrázek 10 - Kódování

1) Jaké zkušenosti s graffiti žáci uvádějí?

Před výukovými jednotkami měli žáci zkušenosti s graffiti pouze z role diváků. Nikdy nebyli svědky toho, jak graffiti v ulicích vznikají a ani nikdy nepracovali se sprejem. Graffiti a street artu si byli vědomi a věděli o některých místech, kde se toto umění ve městě nachází. Vnímali vizuální změny v legálních prostorech a dokázali je hodnotit podle svých hodnot. Dále se setkali s fotografiemi graffiti na sociálních sítích, ale tagy writery nevnímali jako součást tohoto fenoménu. Nebyli si vědomi ani vzájemné komunikace mezi writery.

Během mé výuky se tedy setkali s takovým uměním poprvé v roli autora. Vnímali jako přínosné vyzkoušet si mnohé techniky a dozvědět se pro ně nové informace, které jim rozšířili jejich rozhled.

2) Jak žáci definují rozdíl mezi graffiti uměním a graffiti vandalstvím?

Žáci považují za vandalství ničení cizího majetku. Jako jeho součást vnímají anonymitu, existencionální otázky a záležitosti ega. Funkce tagů po přiblížení jejich existenci stále nechápou a nechovají k této součásti pouličních vizuálních aktivit žádné sympatie. Dokážou se empaticky vcítit do role vandala, ale přiznávají, že to v nich nevyvolává nějaké popudné prvky k tomu, aby dělali to samé. Podpisy, které jsou neesteticky řešeny a odmítají jakékoliv výtvarné řešení, jim připadají naprosto zbytečné.

Za umění považují ty výtvary, které zkrášlují veřejný prostor, reagují na aktuální dění a doprovázejí třeba i různé kulturní akce.

ZÁVĚR

Teoretická část mé diplomové práce může fungovat jako ohlednutí se zpět za vznikem graffiti. Ale jejím hlavním úkolem je schopnost poskytnout čtenáři náhled na tento fenomén ze současnosti a naráží na jeho proměny, které se každým dnem vyvíjí díky novým technologiím. Zaznamenala jsem základní změny a posuny v technikách takovéto tvorby. Zároveň jsem se zabývala genderovou nevyvážeností, kterou se mi alespoň z části podařilo objasnit. Díky tomu jsem zaznamenala hlavně autorky graffiti a jejich životní příběhy, které jsou opravdu silné a působivé. Vyvarovala jsem se tak opakování příběhů autorů, které jsou nejčastěji popisovány, a zároveň jsem takto odhalila osudy, které mají pro svět graffiti stejný význam. Teorie také obsahuje aktuální výpovědi writerů na současný stav graffiti. Do těchto výpovědí se mi podařilo získat výpověď samotné Sany, která je pro českou dívčí graffiti scénu velice důležitou osobou. Dovoluji si říci, že dokonce nejen pro českou scénu, ale i pro celosvětovou. Její reakce na nynější podobu graffiti poukazuje na náhled člověka, který graffiti opravdu žije. Potvrzuje tak některé teorie o tomto životním stylu a zároveň vysvětluje stabilitu prvotních graffiti. To zároveň vyvrací, že by graffiti jako umělecký a životní směr úplně zanikly.

Praktickou částí jsem obohatila samu sebe o mnoho zážitků a zkušeností, které mi napomohly k tomu, pochopit graffiti více z té technické části a zároveň jsem si uvědomila rozdílnost tvoření v klidném ateliéru oproti venkovnímu prostředí. Pro výslednou část mé praktické části diplomové práce jsem vytvořila tři hlavní obrazy, při čemž ten třetí byl zasazen do veřejného prostoru. Zároveň jsem vytvořila potřebný skicovní materiál, který zaznamenává cestu a vývoj celé tvorby spjaté s touto kvalifikační prací.

Didaktická část je věnována výuce graffiti a street artu. Veškeré přiložené výukové jednotky jsem odučila a mohla tak obohatit o nové informace a zkušenosti nejen žáky, ale i sebe. Výuka měla svou teoretickou část a po ní následovala i praktická část. Obě části jsem se pro žáky snažila vytvořit co nejzajímavější a poskytnout jim veškerý prostor a pomůcky proto, aby si dokázali vyzkoušet co nejvíce možností, které taková tvorba nabízí. Má zkušenost mi poskytla uvědomění,

že žáci dokážou charakterizovat rozdíl mezi legálními a nelegálními graffiti. Takže při bližším představení legálních graffiti se ukázalo, že existuje mnoho skrytých mladých talentů, kteří smýšlejí o veřejném prostoru velice funkčně a mají smysl pro estetický detail.

RESUMÉ

The theoretical part of my diploma thesis describes a past of graffiti, but a considerable part is focused on its current position in the modern art. I have been told that graffiti has still not disappeared from the lives of young people. The new generation has inspired it with a modern life in the form of new technologies. And so it is quite possible that in the future we will see graffiti projected on large spaces with the use of data projectors and lasers. At the same time, I managed to highlight the authors, who are often not mentioned because of gender imbalances.

The practical part includes my whole artistic journey that has led to creation of the final three paintings. One of them was even implemented in the public space. I was able to gain the experience that have brought me closer to the world of anonymous writers. The time spent in the studio helped me to expand my understanding of the different techniques and benefits of the surrounding space. My paintings are pointing out a psychosocial theme. I created them to emphasize an important issue and also at the same time to motivate people who suffer from panic attacks. I am convinced that we must help these people. Therefore, to help others through a public space is a gift from heavens for me. The didactic part is consists of the material acquired from high school lessons, which I have designed and conducted. My pupils have learned about graffiti as much as possible from the role of the observer as well as from the role of the author.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ**A) POUŽITÁ LITERATURA**

BANKSY. *Banksy: wall and piece*. London: Random House, 2006. ISBN 1-84413-787-2.

HUNTER, Garry. *Světový street art*. Přeložil Katarína BELEJOVÁ. Brno: CPress, 2017. ISBN 978-80-264-1702-6.

OVERSTREET, Martina. *In graffiti we trust: věnováno všem budoucím králům*. Praha: Mladá fronta, 2006. ISBN 80-204-1325-1.

ZEMINA, Jaromír. *Lennonova zeď: The Lennon wall = Mur Lennon*. Praha: Gallery, 2009. ISBN 978-80-86990-22-4.

ŠKAPA, Michal a Radek WOHLMUTH. *Analfabet*. Praha: Trafo Gallery, 2017. ISBN 978-80-906811-0-1.

B) WEBOVÉ ZDROJE

AU VEX PANIER: Graffiti room. [Http://www.auvieuxpanier.com](http://www.auvieuxpanier.com) [online]. 2014 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <http://www.auvieuxpanier.com/fr/le-panier>

BRINKMANN, C. (27. květen 2014). www.artfucksme.com. Získáno 22. březen 2018, z Art Fucks Me: <http://artfucksme.com/love-security/>

ESTILER, K. (16. březen 2018). www.hypebeast.com. Získáno 22. březen 2018, z Hypebeast: <https://hypebeast.com/2018/3/hm-revok-graffiti-scandal-boycott-implications>

GRAY, S. (19. březen 2015). www.widewalls.ch. Získáno 4. březen 2018, z WIDEWALLS: <https://www.widewalls.ch/20th-century-the-rise-of-graffiti/>

GUPTA, P. (14. prosinec 2015). www.cosmopolitan.com. Získáno 2. listopad 2017, z Cosmopolitan: <https://www.cosmopolitan.com/politics/news/a50015/this-palestinian-refugee-graffiti-artist-empowers-girls-with-street-art/>

HOLUBEC, O. (5. leden 2018). www.idnes.cz. Získáno 22. březen 2018, z iDnes: https://zlin.idnes.cz/sprejer-graffiti-antonin-stojan-frantisek-palacky-hulin-pej-/zlin-zpravy.aspx?c=A180105_374271_zlin-zpravy_ras

Karaoketexty: PSH. [Www.karaoketexty.cz](http://www.karaoketexty.cz) [online]. 2010 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/psh-4233/epilog-24154>

KNÍŽÁK, M. (28. srpen 2008). www.lidovky.cz. Získáno 1. březen 2018, z Lidovky - Názory: https://www.lidovky.cz/street-art-aneb-spatne-polozena-otazka-dyt-/nazory.aspx?c=A080828_073818_ln_nazory_ter

MADC. (2013). www.madc.tv. Získáno 18. březen 2018, z MadC: <http://madc.tv/about/>

- MEDKOVÁ, A. (14. únor 2018). *wave.rozhlas.cz*. Získáno 20. únor 2018, z Radio Wave: <https://wave.rozhlas.cz/developer-ktery-odstranil-graffiti-na-znamem-5pointz-v-new-yorku-musi-umelcum-6707909>
- PANIER, t. A. (červen 2014). *www.huhmagazine.co.uk*. Získáno 22. březen 2018, z HUH.: <http://www.huhmagazine.co.uk/7473/graffiti-artist-tilt-gives-a-french-hotel-room-a-makeover>
- PINK, L. (2016). *www.ladypinknyc.com*. Získáno 5. leden 2018, z Pink: <http://www.ladypinknyc.com/about/>
- POLÁCH, M. L. (20. srpen 2015). *www.upsychiatra.cz*. Získáno 20. dubna 2018, z U psychiatra: <http://www.upsychiatra.cz/panicka-porucha/>
- REDDIE, M. (29. květen 2017). *www.abc.net.au*. Získáno 5. únor 2018, z ABC - News: <http://www.abc.net.au/news/2017-05-29/suspected-graffiti-vandal-killed-after-hit-by-sydney-train/8567718>
- RYAN PATRICK HOOPER, A. Z. (3. Květen 2018). *www.freep.com*. Získáno 2. únor 2018, z Detroit Free Press (Part of the USA today network): <https://www.freep.com/story/entertainment/arts/2017/05/03/tead-detroit-graffiti-artist-gravely-injured/101229896/>
- WEISSMAN, Nicholas. *Cosmopolitan: Style* [online]. 14. 12. 2015 [cit. 2018-04-30]. Dostupné z: <https://www.cosmopolitan.com/politics/news/a50015/this-palestinian-refugee-graffiti-artist-empowers-girls-with-street-art/>

C) ROZHOVORY; DOKUMENTÁRNÍ FILMY

- FOGOSH. (2015). Živá ulice. (V. K. Phillip Nosák, Tazatel)
- SANY. (26. duben 2018). Rozhovor. (M. Zůzová, Tazatel)
- SANY, J. Z. (Režisér). (2016). *Girl Power* [Film].
- SKALICKÝ, J. (Režisér). (2016). *Nabručení* [Film].
- OJAY. (8. březen 2018). Rozhovor graffiti 1. (M. Zůzová, Tazatel)

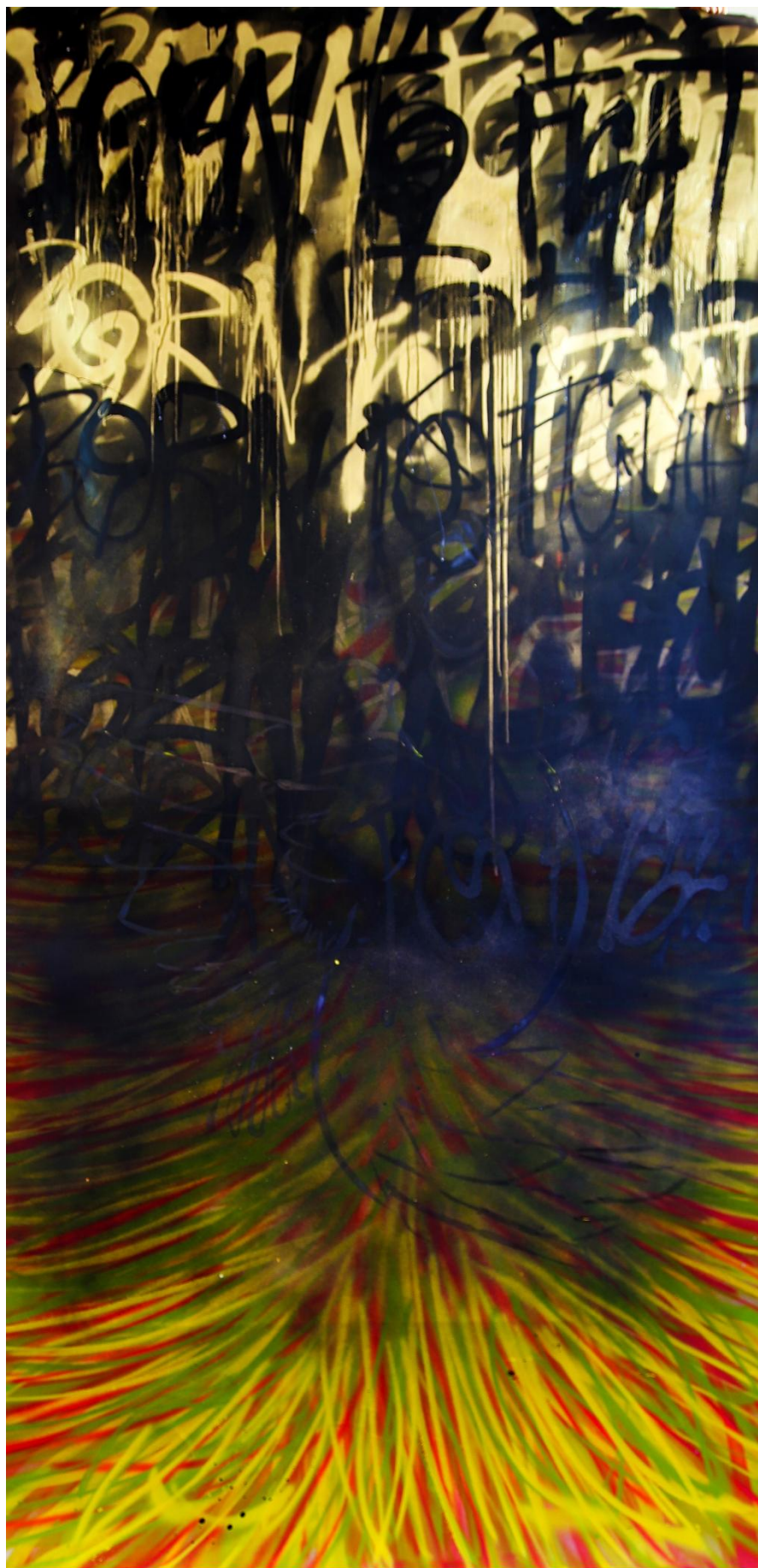
SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – „Na trafostanici ulici Palackého je vyobrazen známý český obrozenec a historik“ – autor: Zdeněk Němec, MARFA	10
Obrázek 2– Graffiti pokoj – Tilt- Au Vieux Panier	10
Obrázek 3 - NET Plzeň; Přední Skvrňany	17
Obrázek 4 - Girl Power – Print Screen traileru k filmu Girl Power	28
Obrázek 5 – Lady Pink a její tvorba	29
Obrázek 6- MadC a její tvorba	30
Obrázek 7 - Laila Ajjawi a její tvorba v pozadí	31
Obrázek 8 - Myšlenková mapa - První otázka	67
Obrázek 9 - Myšlenková mapa - Druhá otázka	68
Obrázek 10 - Kódování.....	68

PŘÍLOHY

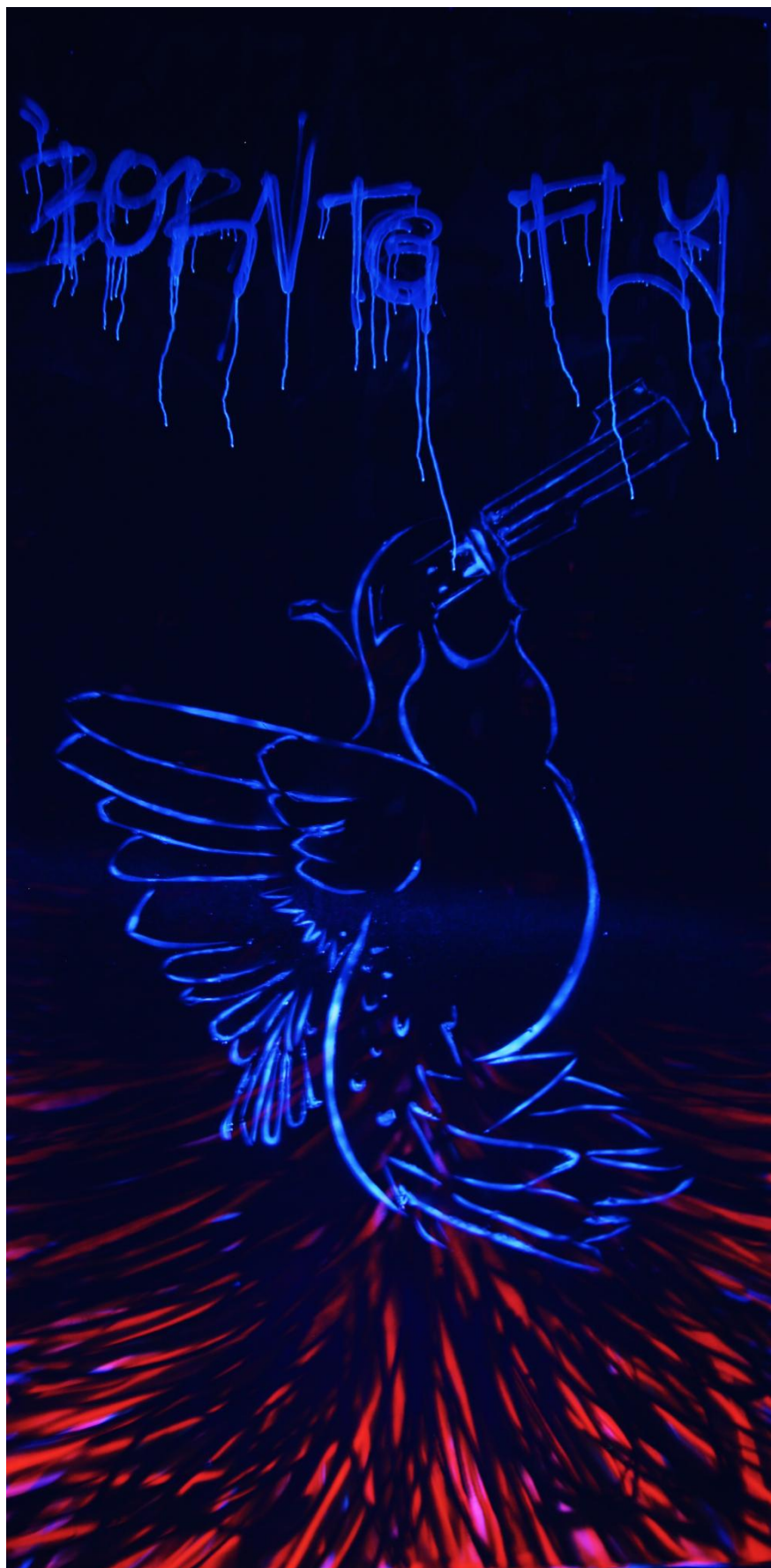
„Born to fight“ – první verze – skicovní materiál

„Born to fight“ – finální verze

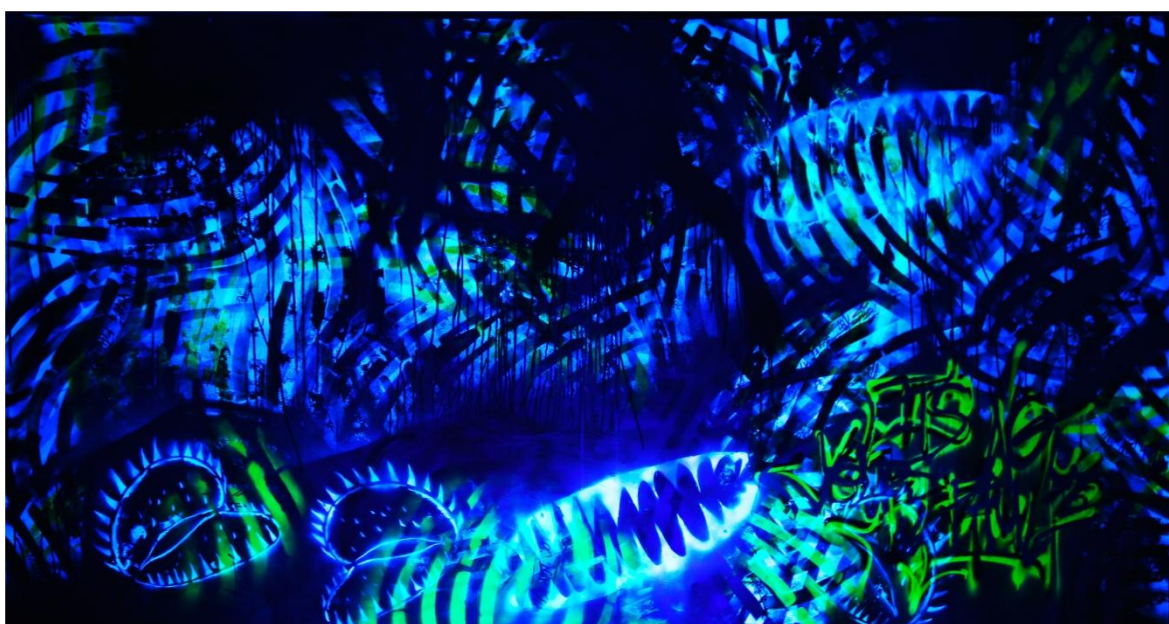
„Born to fly“ – první UV noční verze „Born to fight“

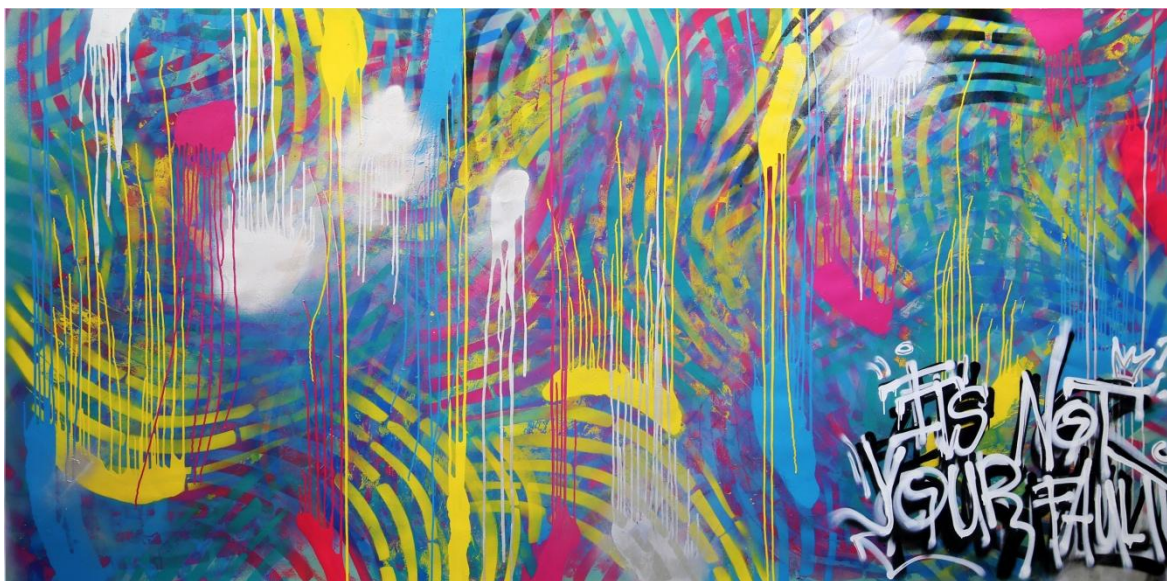
„Born to fly“ – finální UV noční verze „Born to fight“

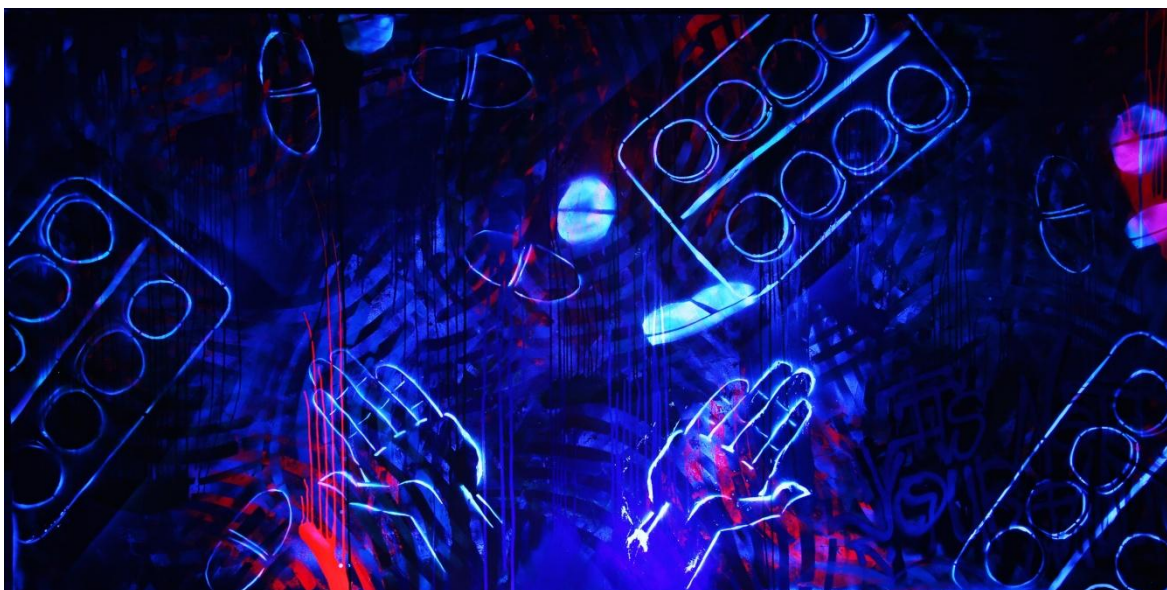
„It's not your fault“ – první verze – skicovní materiál

„It's not your fault“ – první verze UV – skicovní materiál

„It's not your fault“ – finální verze

„It's not your fault“ – finální verze - UV

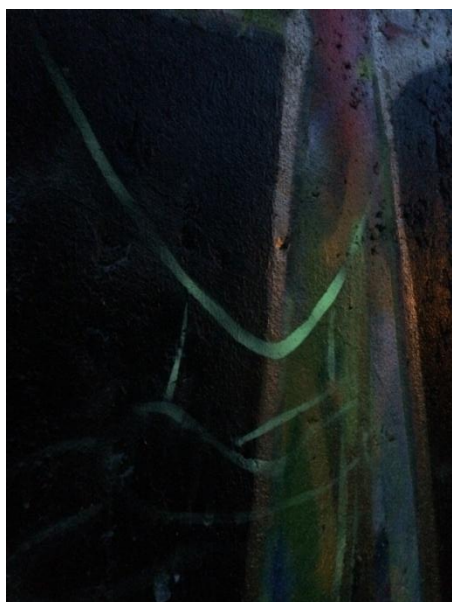
„Just breathe“ - část skicovního materiálu z ateliéru

„Just breathe“ - část skicovního materiálu z ateliéru – UV verze

„Just breathe“ – legální prostor Přední Skvrňany

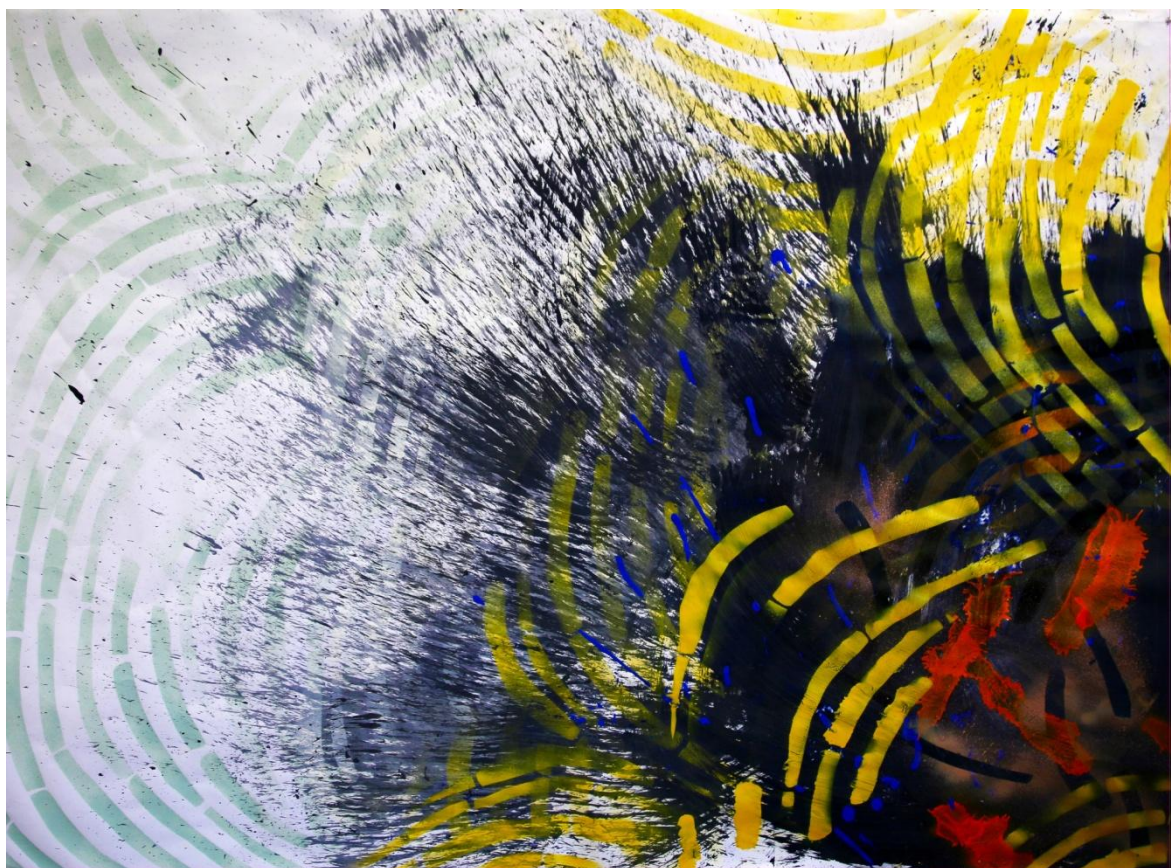
Fosfor – legální prostor

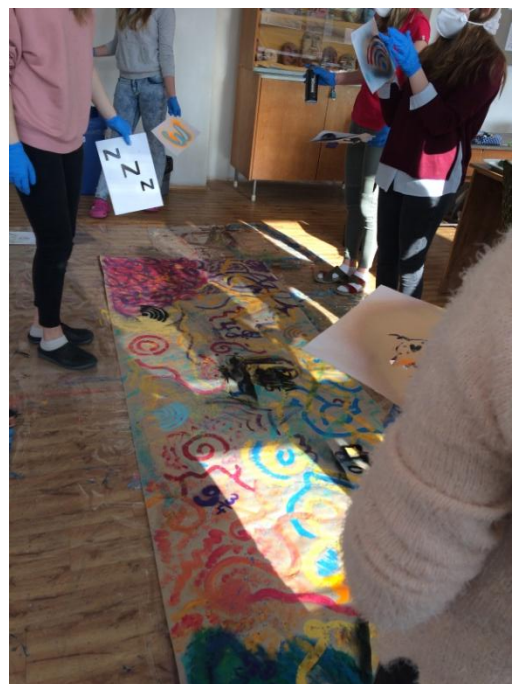
Průběh tvorby

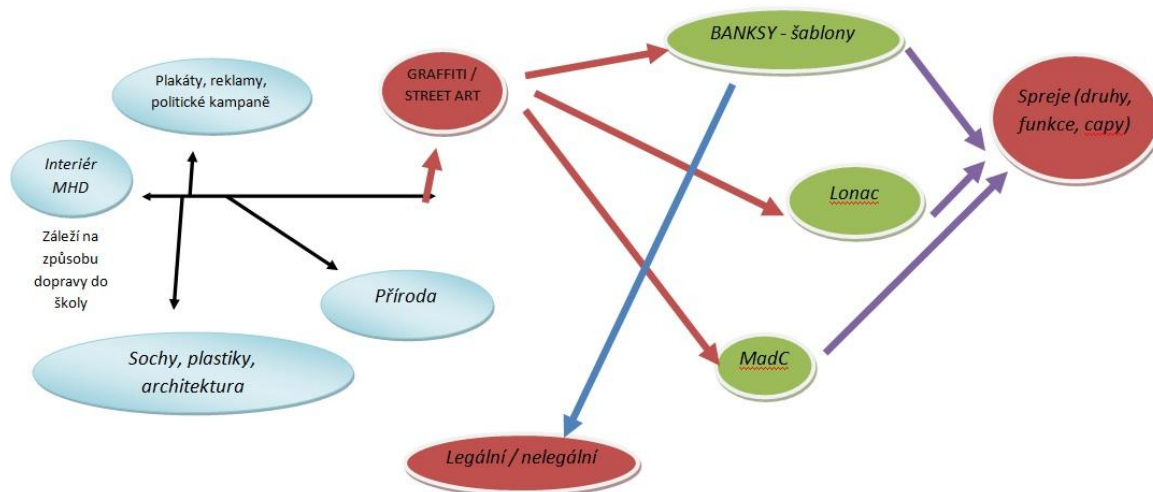
Detail - „Just breathe“ - legální prosotr

Skicovní materiál – formování tvorby

Didaktická část - výuka

Ukázka myšlenkové mapy – první výuková jednotka

Výsledek jedné z výukových jednotek